

F A J A Ů K A

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska
Kultúrno – spoločenský štvrťročník

Ročník V.

Marec 2023

1/2023

ISSN 2644-593X

ÚVODNÉ SLOVO	3
ROZHOVOR	
Rozhovor s Evou Kmeťovou	4
ZO ŽIVOTA SPOLKU	
Jubilanti/Oslávenci	6
Končí sa už zima? (Adrika Reptová).....	6
Boli sme	7
Turnaj v hre tabla	8
Prišlo nám do redakcie	9
VÝROČIA A OSOBNOSTI	
105. výročie úmrtia Samuela Jaroslava Zacheja (Katka Koňariková).....	10
TÉMA	
Tranoscius v živote Dolnozemsých Slovákov (Ján Botik)	15
SPOMIENKY	
Navštívili sme Ondreja Šprocha	20
Spomíname na Anku Vagovú	22
Spomíname na Žofku Mahovskú	22
Z TVORBY NAŠICH KRAJANOV	
Mala z očí (Tomáš Topoľský)	25
NAŠI NAJMENŠÍ KRAJANIA	
Magdalénka	27
Chytráček	28
ZO ŽIVOTA INÝCH SPOLKOV	
Gornomitropoľský klub Nádej.....	29
Pietna spomienka na Janka Bulíka (Samuel Jovankovič)	30
TRADIČNÉ RECEPTY	
Šopský šalát	32
VÝZVA	
IV. ročník literárnej súťaže Dolnozemské zlaté pero.....	33

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska / Vychádza štvrťročne / Redakcia si vyhradzuje právo krátenia a úpravy príspevkov / Neobjednané rukopisy nevraciamy / Príspevky prijímame v elektronickej podobe / Uverejnením príspevku v časopise dáva autor redakcii súhlas na jeho uverejnenie

Šéfredaktor: Katarína Koňariková

Redakčná rada: Martin Mikuláš, Zuzana Trunnerová, Darina Voleková, Adriana Reptová, Martin Štrbka

Jazyková korektúra: Darina Voleková

Grafická úprava: Anna Koláriková

Ilustrácie: Štefan Jančík

Adresa redakcie: Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava

e-mail: redakcia.fajauka@gmail.com

Internet: www.ssb.sk

ISSN: 2644-593X

Fotka na prednej strane obálky: Jubileum P. Vargu, január 2023, Skalica

Milí krajanovia,

ani sme sa nenazdali a je tu nový rok 2023. S ním prichádza prvé tohtoročné číslo našej Fajauky. Otvárame už jej piaty ročník. Pre Fajauku i pre nás v Spolku prinesie tento rok mnohé zaujímavé podujatia. Ako som už písala aj predtým, tento rok si pripomínáme 100. výročie príchodu prvej učiteľky do Gornej Mitropolije. K tejto významnej udalosti pripravujeme v máji zájazd do rodných dedín - Gorná Mitropolija, Podem, Brašljanica a pribudne i Vojvodovo.

Avšak naša cesta bude začínať už zastávkou v Kovačici a Padine, odkiaľ naši predkovia odchádzali do Bulharska. Všetkých vás srdečne pozývam na zájazd a na slávnosti v Gornej Mitropoliji, ktoré sa budú konať 13. mája v sobotu pod záštitou a v organizácii starostky Atanasky Vasileva. Určite sa máte na čo tešiť. Je to opäť príležitosť navštíviť rodné miesta našich prastarých rodičov a možno aj dozvedieť sa niečo nové o ich živote a tým aj o nás samých.

V tomto čísle Fajauky si pripomíname 105. výročie úmrtia Samuela Jozefa Zacheja, bojovníka za národné práva, novinára, redaktora, pedagóga, osvetového pracovníka a "konzula Slovákov v Bulharsku". Táto výnimočná osobnosť si zaslúži našu pozornosť a verím, že nezostaneme iba pri spomienke vo Fajauke. Ján Michalko o ňom napísal - Skromne žil, skromne pracoval, a preto ostal skoro zabudnutý. Našou úlohou je pripomínať si život tých, ktorí boli národne uvedomelí a s čistým srdcom pomáhali. Zachejovu osobnosť si vážime a dúfam, že neostane zabudnutý. Zabudli by sme tým sami na seba. V letnom čísle Fajauky si pripomenieme ďalšiu významnú osobnosť v živote našich krajanov - Theodora Bálena.

Fajauka je priestor pre všetkých. Sme radi, že nám do redakcie prichádzajú správy od vás, spätné väzby na príspevky a milé slová. Zasielajte nám aj naďalej svoje podnety a myšlienky. Fajauka nás krajanov spája, otvára spomienky. Dôkazom toho je pani Srnková z Kanady, ktorá vďaka Fajauke mohla opäť vidieť svoju príbuznú v Gornej Mitropoliji prostredníctvom fotky. Nie je to jediný prípad. Mnohí ste ma žiadali o kontakt na autorov v rubrike "spomienky", aby ste sa mohli po rokoch opäť skontaktovať.

Chcem sa poďakovať všetkým, ktorí do Fajauky prispievajú, a tým ju obohacujú, zdvíhajú úroveň každého čísla. Zároveň sa vám chcem poďakovať milí krajanovia, za finančné dary, ktoré od vás Spolok obdržal. Vážime si každú podporu. Ďakujeme za minuloročné 2% percentá a ďakujeme, ak ste sa rozhodli aj tento rok nám ich venovať.

Tlačená verzia Fajauky by mala byť tento rok o čosi skôr, a to na Valnom zhromaždení Spolku. Čaká nás voľba nových členov Výboru a následne na prvom zasadnutí aj voľba predsedu. Niektorí členovia Výboru sa rozhodli zložiť funkciu. Ďakujem im za prácu, ktorú pre Spolok a pre krajanov vykonali a verím, že nájdeme nových členov, aby sme mohli pokračovať v započatej práci a ešte intenzívnejšie rozvíjať naše aktivity. Je dôležité, aby sme neutíchali, ale práve naopak, viedli naše deti k poznaniu vlastnej identity.

Ing. Katarína Koňariková, PhD.
predsedníčka Spolku Slovákov z Bulharska

Rozhovor s Evou Kmeťovou

Predsedičkou Spolku Slovákov z Maďarska

Povedzte našim čitateľom, kde ste sa narodili a aké máte prepojenie s Dolnou zemou?

Narodila som sa v Horných Salibách. Moja mama sa spolu s mamovkou v roku 1947 ako 16 ročné dievča presťahovala v rámci výmeny obyvateľstva zo Slovenského Komlóša do Horných Salíb. Po piatich rokoch sa tu spoznala s mojím otcom, ktorý sa po vojne prisťahoval za prácou do Horných Salíb z Lúčok na Liptove. Zahľadeli sa do seba, a tak som sa ako druhé dieťa narodila ja.

úpadok schopností žiakov učiť sa. Ale toto povolanie má aj krásne stránky, najmä ak sa podarí v žiakovi zapáliť iskru a prebudiť driemajúci talent. Som vďačná, že môžem pracovať s mladými ľuďmi, lebo mladí ľudia prinášajú optimizmus a neustále nové a často nečakané podnety.

Ste súčasťou úspešného genealogického výskumu. Čo vás najviac počas výskumnej práce ovplyvnilo?

Moja mamovka nemohla mať deti a moju mamu si s apovkom adoptovali. Mama bola celý život presvedčená, že bola jedináčik. Po jej smrti v roku 2016 som spolu s manželom začala pátrať po jej biologických rodičoch. Vykl'ul sa z toho neuveriteľný príbeh, ktorý ma silne ovplyvnil. Vedľajším produktom tohto pátrania z roku 2016 boli aj skeny matrík Slovenského Komlóša. Môj manžel mal už dlhšie myšlienku spracovania matriky celej obce, a tak od roku 2016 sa k projektu genealogického spracovania matriky Slovenského Komlóša postupne začali pridávať viacerí dobrovoľníci, až tento projekt dosiahol dnešné obrovské rozmery a vzniklo Združenie pre genealogický výskum dolnozemských Slovákov.

Priblížte nám svoju rodinu. Ste vydatá? Máte deti? Čomu sa venujete?

Ja som teda taká napoly Komlóšanka, napoly Liptáčka. Moja mamovka mi častokrát rozprávala príbehy zo svojej mladosti. Keď som bola dieťa, často sme sa navštevovali s rodinami z Komlóša. Takto som si vytvorila hlboký vzťah k mojim predkom. Na strednú školu som chodila na Gymnázium v Galante, kde som sa spoznala s mojím manželom. Po jeho návrate z vysokoškolského štúdia v Nemecku sme sa v roku 1983 zosobášili a máme spolu dve deti. Dcéra Eva je lekárkou neurologičkou a syn Ľubko ide v otcových šľapajach a je programátor.

Čo je vašou profesiou? Čo ste vyštudovali a kde ste pôsobili?

Od detských čias som chcela byť učiteľkou a táto moja túžba sa mi splnila. Po skončení strednej školy som vyštudovala na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave učiteľstvo s kombináciou fyzika-chémia. A tak už od roku 1982 sa trápim so žiakmi. Od roku 1984 učím na Gymnáziu Janka Matúšku v Galante. Táto práca je čím ďalej viac stresujúca, najmä covidové obdobie nám prinieslo obrovský

V čom vidíte najväčší význam genealogického výskumu?

Z mojej vlastnej skúsenosti viem, že mnoho ľudí si pod pojmom dolnozemský Slováčik predstavuje Slováka v Dunajskej Strede. Najmä za socializmu sa o tejto významnej časti slovenskej komunity nehovorilo. Pritom na Dolnej zemi (oblasť veľkej Panónskej nížiny) žilo niekoľko stotisíc potomkov pôvodných Slovákov. Napríklad Békésska Čaba bola najväčšou slovenskou usadlosťou vo vtedajšom Rakúsko-Uhorsku. Takisto napríklad Sándor Petőfi (Alexander Petrovič) bol synom

dolnozemských Slovákov z Malého Kereša. Národ, ktorý si aspoň trochu sám seba váži, sa zaoberá aj svojou históriou. V tomto kontexte vidím veľký význam tejto obrovskej práce genealogického združenia. Samozrejme, veľký prínos je v poskytnutí možnosti a podstatnom zjednodušení vyhľadávania našich predkov v matrikách. S tým potom súvisí aj možnosť pomerne jednoduchého vytvárania si vlastného rodokmeňa.

V súčasnosti ste predsedníčkou Spolku Slovákov z Maďarska, predtým ste pôsobili vo Výbore. Aká bola vaša práca, pôsobenie a ako ste sa do Spolku a do Výboru dostali?

Do Spolku som sa prihlásila v roku 2017, keď som bližšie spoznala prácu Spolku. Neskôr si ma vytipovala spoluzakladateľka Spolku pani Anička Piláriková. Takto som sa dostala aj do výboru Spolku.

Aké budú vaše prvé kroky ako predsedníčky? Aké sú vízie Spolku? Aké máte plány?

Posledné obdobie bolo poznamenané mnohými problémami v našej spolkovej činnosti. Dlhé obdobie koronakrízy zabrzdiло mnohé aktivity. Naša dlhoročná predsedníčka a spoluzakladateľka Spolku ťažko ochorela a dlhý boj s chorobou prehrala. Je to pre nás všetkých veľká strata. Avšak naša činnosť sa pomaly opäť rozbieha. Postupne nás starší členovia opúšťajú, preto ako jednu z dôležitých úloh vidím pokúsiť sa osloviť a zapojiť do našej činnosti mladšie generácie z

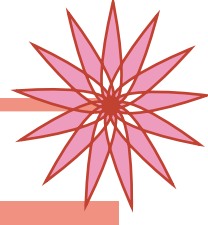
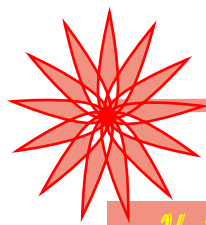
potomkov dolnozemských Slovákov. Myslím si, že tento problém nemá len náš Spolok. Preto sa prihovám za to, aby sme v rámci organizácií, ktorých témou sú dolnozemskí Slováci, zintenzívnili vzájomnú spoluprácu, informovali sa navzájom o našich aktivitách. Ak sa to podarí, prinesie to určite synergický efekt.

V čom vidíte význam pôsobenia Spolku dolnozemských Slovákov?

Našu komunitu spája to, že sme Slováci, ale zároveň sme aj potomkovia dolnozemských Slovákov. Títo naši predkovia žili na Dolnej zemi vyše 200 rokov a za ten čas si vytvorili vlastnú jedinečnú kultúru a tradície. Za približne 10 generácií sa im podarilo skultivovať spustošené územia po tureckých vpádoch a vtlačili nezmazateľnú pečať tamojšej krajiny. Po 2. svetovej vojne v rámci repatriácie prišlo na územie dnešného Slovenska vyše 75 000 dolnozemských Slovákov a títo si so sebou priniesli svoju kultúru, spomienky a zručnosti. Konkrétne v Maďarsku to oslabilo slovenskú komunitu. V kontexte postoja k národnostným menšinám slovenská komunita v Maďarsku už takmer zanikla. Zachovanie tejto kultúry a tradícií je jednou z dôležitých úloh Spolku. Dôležitou úlohou je aj to, aby sa potomkovia dolnozemských Slovákov stretávali, vedeli o sebe a na svojich predkov nezabudli. Okrem kultúrnej činnosti je dôležitá aj práca intelektuálna, ako je mapovanie našej histórie formou publikácií, prednášok, alebo aj genealogickým výskumom.

- zhovárala sa Katka -

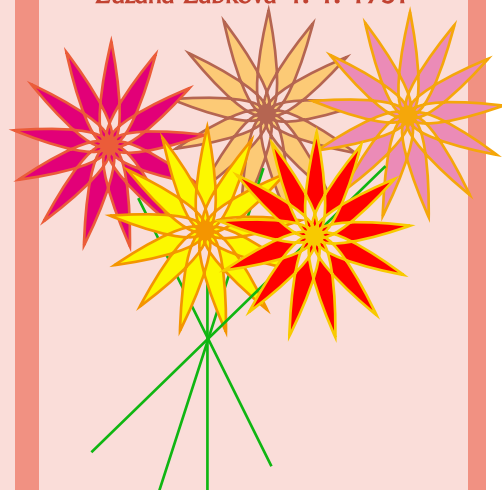
ZO ŽIVOTA SPOLKU JUBILANTI / OSLÁVENCI

*V MENE SPOLKU SLOVÁKOV Z BULHARSKA
VÁM ŽELÁME VŠETKO NAJLEPŠIE*

Štefan Adamík 26. 2. 1930
Michal Adamík 27. 2. 1932
Mário Antalík 13. 2. 1966
Magdaléna Antalíková 24. 1. 1947
Alžbeta Čechová 28. 3. 1944
Štefan Červenák 5. 3. 1952
Ján Červenák 11. 3. 1940
Pavel Červenák 19. 2. 1948
Martin Červenák 3. 3. 1943
Miluše Dulayová 3. 3. 1955
Michal Ďurica 5. 3. 1934
Danuša Gajdošová 1. 3. 1940
Pavel Hekel 13. 3. 1954
Zuzana Holíková 23. 1. 1942
Emília Hrušíková 22. 2. 1939
Matej Kabzáni 2. 1. 1931
Ján Kováč 11. 1. 1951
Veronika Kozmelová 1. 3. 1984
Peter Kubovič 31. 1. 1994

Krasimira Lacková 13. 1. 1950
Žofia Langová 21. 2. 1942
Pavel Markuš 18. 2. 1966
Juraj Martinský 27. 1. 1968
Anna Melichová 16. 2. 1936
Alžbeta Mihályová 4. 3. 1946
Ján Mikuláš 10. 3. 1947
Erika Mošková 23. 1. 1936
Ján Pap 14. 2. 1931
Stanislav Petrák 15. 2. 1949
Anna Polkorábová 24. 1. 1951
Judita Ritomská 24. 3. 1934
Zoja Sobeková 30. 3. 1952
Eva Švihranová 28. 3. 1959
Mária Šurganová 17. 2. 1942
Klára Tokošová 25. 3. 1994
Pavel Tichý 27. 2. 1987
Zuzana Tichá 1. 2. 1967

Anna Tóthová 7. 3. 1948
Žofia Vagová 14. 1. 1937
Pavel Varga 23. 1. 1933
Mária Vargová 27. 3. 1937
Darina Voleková 16. 3. 1953
Zuzana Žabková 4. 1. 1951

K o n č í s a u ž z i m a ?

Milí krajanovia, členovia nášho Spolku. Počasie za oknami našich domovov pripomína bláznivý apríl, mnohí neveriacky krúčia hlavou pri pohľade do kalendára. Je apríl? Február, marec? Január to nebude, to by sme ešte len skúšali, koľko vydržíme nefajčiť, poprípade cvičiť.

Január samozrejme neobídeme. Aj v tomto mesiaci sa u nás čosi zaujímavé dialo. Ešte sme len schovali vianočné ozdoby k nasledujúcim sviatkom, už sme mali pozvánku na podujatie Bulharského kultúrneho zväzu v Komárne. Samozrejme pod záštitou pána J.E. Vasila Petkova, veľvyslanca Bulharskej republiky na Slovensku.

Hneď o týždeň na to sa vybrali naši speváci potešiť pána Pavla Vargu z Brašlajovice, momentálne žijúceho v Skalici. Dôvod návštevy? Predsa jeho životné jubileum... 90 rokov!!! Gratulujeme aj my a prajeme pevné zdravie. Milé stretnutie.

V januári prišla aj správa, že v časopise Krajan sa venovali aktivitám nášho Spolku, čo sa dá považovať za veľmi pozitívne.

Koncom prvého mesiaca v roku bola vyhlásená výzva Dolnozemske zlaté pero. Tento rok bude venovaná 100. výročiu príchodu prvej učiteľky Márii Matějovskej do Gornej Mitropolije.

A čo takto koncert skupiny Siluet?

Organizoval ho Bulharský kultúrny inštitút pri príležitosti Bulharského sviatku vína Sv. Trifona Zarezana a sviatku lásky Sv. Valentína.

Vo februári sa tradične stretávame v Posádkovom klube. Tabla. Jedno slovo, ktoré pozná každý náš člen. Hra pre malých aj veľkých, dokonca aj pre tých skôr narodených. Už niekoľko rokov sa hráva aj v rodinách, ktoré sa s ňou dovtedy nestretli. Máme nových začiatčníkov, prvé miesta a krásne poháre si odnášajú ďalší a ďalší. A nie je to len o tejto super hre. Ale aj o stretnutí, rozhovoroch, spomienkach a dobrom jedle. Tentoraz však bola prítomná kamera. Ružinovská televízia vyrobila o našom stretnutí pri hre Tabla príspevok do svojho vysielania. Ďalšia pozitívna reklama.

Tak ako vždy, boli v ponuke aj divadelné predstavenia. Naši dobre známi Radošinci, ale aj napríklad muzikál pre deti na Novej scéne.

Hneď začiatkom marca sa v Petržalke, v Dome kultúry uskutočnil Večer tradičnej bulharskej kultúry a folklóru.

Vidíte sami, že náš Spolok je aktívny na všetky strany. Je to úžasné!

Ale nie je to len o samotných podujatiach, je to hlavne o možnosti stretnúť svoju rodinu, svojich známych, kamarátov. Stráviť niekoľko hodín v ich spoločnosti, odniesť si spoločné zážitky, na ktoré budeme spomínať s úsmevom pri káve.

Tešíme sa zase na nejaké zaujímavé akcie. Tajne dúfam, že tradičný výlet loďou už naberá konkrétnu podobu.

- Adrika Reptová, rod. Červeňáková -

BOLI SME

Dňa **21. 1. 2023** sme sa zúčastnili slávnostnej liturgii otca Miroslava v najväčšom pravoslávnom kostole na Slovensku v Komárne. Podujatie organizoval Bulharský kultúrny zväz pod záštitou J.E. Vasiľa Petkova.

Účastníci si mohli vypočuť koncert cirkevného zboru Ministerstva dopravy Sofia v zložení 25 spevákov pod vedením Petra Mateva. Program pokračoval hodom kríža do vôd rieky Váh. O folklórny program a ľudí na súši sa starali ľudové speváčky Veselka Stambolieva a Desislava Yurkina.

Dňa **28. 1. 2023** sme mali tú česť, na pozvanie rodiny, zagratulovať k životnému jubileu 90 rokov Pavla Vargu narodeného v Brašľanici. nášmu krajanovi v krojoch zaspievali Darinka Voleková rod. Gubíková, Lukáško Kráľovič, Štefan Červenák, Helenka Koňariková a Janko Jančík, ktorého môžete vidieť na fotke s oslávencom. Janko Jančík bol dokonca družbom na svadbe Pavla Vargu. Zaspieval presne tie isté piesne ako vtedy, v roku 1956 už v Drnholci.

Ďakujeme, že sme mohli stráviť medzi našimi krajanmi v Skalici krásne poobedie!

Dňa **30. 1. 2023** sme sa zúčastnili pietnej spomienky na JUDr. Janka Bulíka, prvého predsedu Matice slovenskej v Juhoslávii a martýra protifašistického odboja, ktorú pravidelne organizuje Spolok Slovákov z Juhoslávie, Miestny odbor Matice slovenskej v Petržalke a ZO Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Janka Bulíka v Bratislave.

Pamätná tabuľa sa nachádza v bratislavskej Petržalke na Bulíkovej ulici.

Tento mesiac sa konala aj prednáška z cyklu Podvečery na tému - **Ako stavali domy Slováci po príchode na Dolnozemsú nížinu pri zakladaní osád po tureckej invázii**. Tému odprednášal Ing. Michal Hronec, podpredseda Spolku Slovákov z Maďarska.

Prednášky sa konajú každú tretiu stredu v mesiaci o 16:30 v Mestskej knižnici v Bratislave. Organizátorom je Združenie Spolkov dolnozemsých Slovákov - Spolok Slovákov z Maďarska, Juhoslávie, Rumunska a Bulharska.

Tešíme sa na ďalšie zaujímavé témy a pozývame všetkých do knižnice.

ZO ŽIVOTA SPOLKU TURNAJ TABLA

20. ročník

Spolok Slovákov z Bulharska od svojho založenia v roku 1990 usporiadal množstvo podujatí, ktoré utužovali vzťahy medzi krajanmi, vytvárali nové kontakty a viedli k spoznávaniu svojich koreňov i príbuzenských vzťahov prostredníctvom rozhovorov s najstaršími krajanmi. Aj dnes sa Spolok snaží zachovať všetky aktivity, ktoré navrhol a zrealizoval prvý predseda Štefan Zelenák. K takýmto patrí každoročný turnaj v hre Tabla. Tento rok sa konal 20. ročník turnaja. Pravidelne sa na ňom zúčastňujú hráči, ktorí si v priateľských súbojoch zmerali sily i tento rok, ale aj „nehráči“, ktorí si radi prídu posediť, porozprávať sa, tráviť čas medzi svojimi. Minulý rok sme vytvorili nové hráčske družstvá s cieľom zapojiť mladších hráčov. Skupina začiatocník je pre hráčov, ktorí sa hru chcú naučiť a hneď aj

zapojiť do turnaja. Skupina junior je pre našich najmenších krajanov, ktorí sa aktívne zapájajú do života Spolku, navštevujú naše podujatia a stávajú sa z nich skutočne výborní „tablisti“. Nesmie chýbať skupina profesionálov, v ktorej hrajú skúsení hráči. V dynamických hrách bojujú o víťazný putovný pohár profesionáli aj začiatocníci. Víťazovi v skupine junior ostáva pohár na pamiatku, nemusí ho o rok odovzdať víťazovi. Ostatné putovné poháre sa symbolicky odovzdávajú na našom pravidelnom krajskom stretnutí v októbri, na ktoré vás všetkých srdečne pozývame. Konať sa bude dňa 21. 10. 2023. Ale vráťme sa k turnaju. Tento rok sa ho zúčastnilo spolu 15 hráčov, z toho tri deti vo veku sedem, deväť a jedenásť rokov. V skupine profesionál si putovný

pohár odniesla Aleksandra Tomová, v skupine začiatocník Magda Antalíková a v skupine junior obhájil prvenstvo Lukáško Kráľovič. Všetky deti získali pamätné diplomy, ako aj víťazi prvého, druhého a tretieho miesta v jednotlivých skupinách. Na podujatie prijala pozvanie televízia Ružinov, ktorá reportáž odvysielala v piatok, 17. 2. v relácii Svet Ružinova. Zostrih nájdete na našej stránke: www.ssb.sk v rubrike „písali o nás“.

Sme skutočne veľmi radi, že sa k nám pridala nová generácia hráčov tabla. Žiaľ, tí najstarší nás pomaly opúšťajú, ale vďaka vám – začiatocníkom a juniorom môžeme usporadúvať turnaje tabla aj naďalej. Tešíme sa na 21. ročník. Pridajte sa k nám!

- redakcia -

PRIŠLO NÁM DO REDAKCIE

Ked' precitnú spomienky

Hovorí sa, že podelená radosť – dvojitá radosť, podelený žal – polovičný žal. Chcem sa s vami podeliť o radosť, ktorú vo mne vyvolal pohľad na fotografiu pani Alžbety Kiráľovej, uverejnenú pri príležitosti 150. výročia jej narodenia v poslednom čísle časopisu Fajauka z roku 2022.

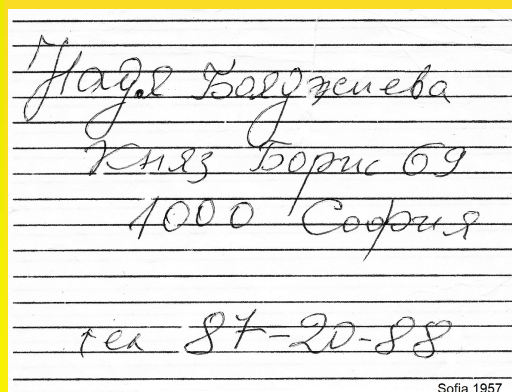
Volám sa Mária Uhríková, rod. Ďurišová, bytom Bratislava, Karlova Ves. Narodila som sa v roku 1938 v Bulharsku, v Gornej Mitropoliji. Keď som mala 8 rokov, presťahovali sme sa na Slovensko a usídlili sa v Komárne. Bola to pamätaná noc december 1946–január 1947.

Ako 19-ročná, v lete roku 1957, som si urobila výlet do Gornej Mitropolije. Nechápem, ako je možné, že na podrobnosti tejto cesty sa takmer vôbec nepamätám. Spomínam si len, že keď som v rodnej dedine po 10 rokoch vystúpila z autobusu na námestí pred „Obštinou“, tam stojaci Bulhar s chlapmi popíjajúcimi pivo prstom na mňa ukázal a veselo zvolal: „Tova e deščerja na Mišo Palju Gjuriš“. Bola som veľmi prekvapená, ako ma mohol spoznať.

Ešte si spomínam, že okrem rodnej dediny, som vtedy bola aj v Sofii, odkiaľ je priložená fotografia dvoch mladých žien s nápisom „Sofia 1957“ – nič viac. Túto fotku som si veľmi vážila, lebo evokovala vo mne milé spomienky na Naďu, ktorá je na nej a o ktorej som síce toho veľa nevedela, ale aspoň toľko, že pochádza z rodiny Kiráľovej, je vydatá za významného bulharského akademického maliara, s ktorým žije v Sofii, kde ona pracuje ako rozhlasová hlásateľka. Tak sa táto fotka dostala na popredné miesto v našom veľkom rodinnom fotoalbe (ja som na nej tá v bielych topánkach).

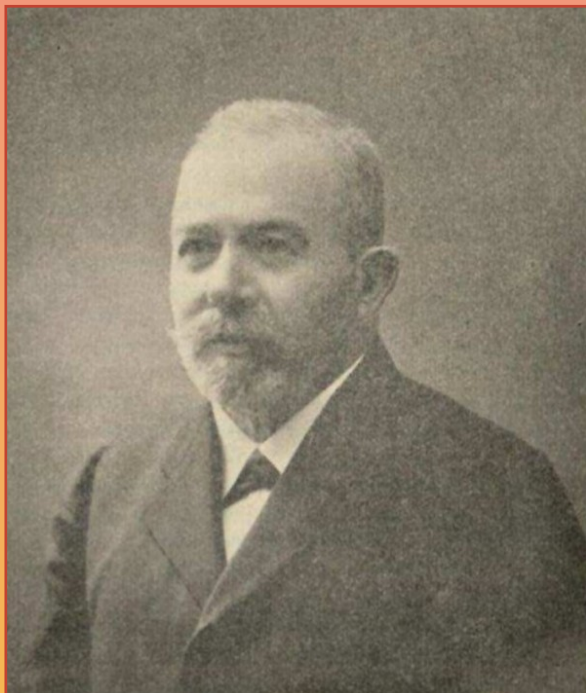
A teraz k tej samotnej radosť: Pri pohľade na fotku, na ktorej je pôrodná babica Alžbeta Kiráľová, rod. Hájková, som si ozrejmla, že ona a moja stará mama po otcovi Zuzana Ďurišová, rod. Hájková, boli sestry! Naďa, s ktorou som na fotke, je jej vnučka. Izba, v ktorej „mamuška“ Kiráľová sedí, je presne tá, v ktorej som ako malá viackrát bola na návšteve. Hoci odvtedy už uplynulo možno aj 80 rokov, zabudnuté spomienky z detstva zrazu ožili.

A aby toho nebolo málo, pri nedávnom triedení starých písomností som našla papierik, na ktorý mi v roku 1957 Naďa tesne pred rozlúčkou v rýchllosti vlastnou rukou napísala svoju adresu v Sofii. Ja som celé desaťročia žila v tom, že ten papierik sa stratil, a preto som jej nepísala, ale hľa, on sa našiel, a tým rozuzlil a potvrdil celý tento príbeh.

Mám 84 rokov, neviem, koľko má Naďa, ale v najbližšom čase jej napíšem a uvidím. Držte mi palce.

S vďakou Katke Koňarikovej za Fajauku a Jánovi Botíkovi za článok o babici Kiráľovej.

Samuel Jaroslav Zachej

*31. marca 1841 – †4. februára 1918

Bojovník za národné práva, novinár, redaktor, pedagóg a osvetový pracovník.

Pseudonymy: De profundis, Jaroslav Ďumbiersky, Jaroslav Zniovsky, J. S. Podzniovsky, Pravdomil, Samoslav.

105. výročie úmrtia Samuela Jaroslava Zacheja

„Najprv Slovák, potom katolík alebo evanjelik.“

„V tejto rubrike našej ročenky približujeme životné osudy tých, ktorí s vypätím posledných síl udržiavali už takmer dohasínajúcu pahrebu slovenského národného života, zvyšky národného povedomia. Neľahká to bola úloha tu doma, no o to ťažšia v cudzom svete, kde povedomie Slovákov ohrozovali tisícoraké nástrahy. K takýmto obetavým oráčom na "národnej roli dedičnej" patrila aj S. J. Zachej, novinár, pedagóg, politik i literát, presvedčený slaviofil, no najmä Slovák.“

Píše Štefan Zelenák v Ročenke Spolku Slovákov z Bulharska z roku 1993 o Samuelovi Jaroslavovi Zachejovi, v rubrike „Naša pani učiteľka“, „Náš pán učiteľ“, „Náš pán farár“. Tento rok si pripomíname 105. výročie úmrtia významnej osobnosti Samuela Jaroslava Zacheja, ktorý bol pre Slovákov v Bulharsku konzulom a priateľom.

Samuel Jaroslav Zachej sa narodil 31. 1. 1841 v Bystrej pri Brezne Karolovi Zachejovi a Jozefíne Somolániovej. Ako syn banského úradníka vychodil ľudovú školu čiastočne v rodnej obci a dokončil ju v Banskej Štiavnici, kde vychodil aj prvé tri roky gymnázia. Tu sa zoznámil a spriatelil s Andrejom Kmeťom. Zo Štiavnice odišiel dokončiť gymnaziálne štúdiá do Banskej Bystrice. Keď v Banskej Bystrici v roku 1861 zmaturoval s vyznamenaním, odišiel na ďalšie štúdiá do centrálneho bohoslužobného seminára pri peštianskej univerzite, odkiaľ ho biskup Štefan Moyses posielal na univerzitu do Budapešti, kde mali vtedy slovenskí bohoslovci literárnu školu. Tam sa stal už koncom prvého roku predsedom slovenského literárneho krúžku. O rok neskôr organizuje oslavu veľkej slovanskej udalosti – tisície výročie príchodu Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Ako sa môžeme dočítať z článku Jána Semana – Slovenský konzul s oficierským krížom sv. Alexandra, Zachej sa počas dvojročného štúdia v Budapešti stretáva s významnými slovenskými národovcami, ako boli J. Francisci, V. P. Tóth, J. Gotčár a ďalšími, ktorí mali na neho výrazný vplyv. Zachej pochopil, že bez národa je život nemysliteľný, že každý čestný človek musí byť v prvom rade národne uvedomelým občanom, a že musí podľa svojich možností prispievať k povzneseniu svojho národa.

Znievske gymnázium

Zdroj foto: <https://snn.sk/news/ked-stat-sa-madaram-bol-progres-a-zostat-slovakom-upadok/>

Po presvedčení, že kňazské rúcho pre neho nie je to pravé a pre útlak nemaďarov, ktorý odmietal, univerzitu v Budapešti po dvoch rokoch dobrovoľne opúšťa a štúdiá dokončuje vo Viedni, kde sa zapísal na históriu a filológiu. Tu sa stretáva s profesorom a slavistom F. Miklošičom, ktorý mu pomáha získať štipendium na dokončenie štúdiá.

Zachej sám dáva synom aristokratov hodiny výučby, aby si privyrobil na živobytie. Jeho agilnosť a priebornosť sa stali v kruhoch viedenských Slovákov známe. Vo Viedni bol jedným zo zakladateľov a potom aj najhorlivejším členom slovenského spolku Tatra, známeho vzdelávacieho spolku tamojších slovenských študentov.

Veľký vplyv na Zacheja mal pedagóg Peter Bilka a horlivý slavianofil Proteorej Raevski. Už počas stredoškolských a vysokoškolských štúdií sa stal zameraným vlastencom a presvedčeným slavianofilom aj Zachej.

Univerzitné štúdiá zakončil štátnou skúškou v Budapešti v roku 1866, ale do štátnej služby sa nedostal, lebo nebol schopný zrieknuť sa svojho národa, čo bolo vtedy podmienkou pre prijatie do štátnych služieb. Po skončení štúdií krátky čas pôsobil v redakcii Pešťbudínskych vedomostí, kde píše pod pseudonymom Jaroslav Ďumbiersky a stal sa riadnym korešpondentom Národného Pokroku v Prahe. Po ich zákaze vstúpil do českej "Koruny" v Chrudime.

V roku 1869 sa otvorilo slovenské katolícke gymnázium v Kláštore pod Znievom. Zaslúžil sa o to Martin Čulen a popri dr. M. Koraušovi, Gabrielovi Zaymusovi Čulenovi sa i Zachej stáva jeho riadnym profesorom. Naplno sa venuje osvetovej činnosti,

zakladá spolky, organizuje slávnosti, výlety, nacvičuje divadlá, prednáša, publikuje, píše pre noviny Národný hlásnik a beletristický časopis Orol. Zachej sa o pôsobení na gymnáziu sám vyjadruje takto:

„To bola najšťastnejšia, najplodnejšia perióda môjho života.“

V roku 1872 sa Zachej oženil a vzal si dcéru Jána Capka Zuzanu.

V roku 1874 je znievske gymnázium násilne zatvorené maďarskou vládou, rovnako ako aj gymnázia v Revúcej a Turčianskom sv. Martine. Po zatvorení gymnázia obrátil Zachej svoje zraky na Rusko, v ktorom videl priateľské útočisko, kde by mohol pokračovať vo svojom boji za národné práva Slovákov, ale prehovorený priateľmi ostal v redakcii Národných novín, ktoré začali vychádzať v roku 1870 v Turčianskom Svätom Martine. Zachej sa stal aj viceriaditeľom Sporiteľne.

V roku 1876 začal vydávať mesačník Zoru, ktorý bol zameraný hlavne na dejiny Veľkej Moravy a Slovákov, no ani tu neuspel. Poštovné úrady po každej expedícii vrátili celé balíky mesačníka s poznámkou, že adresáti nechcú časopis prijať a zatiaľ adresáti reklamovali, že čísla časopisu nedostávajú. Zachej roztrpčený takýmto šikanovaním, rozhodol sa opustiť Slovensko v nádeji, že zabezpečí živobytie svojej rodine inde.

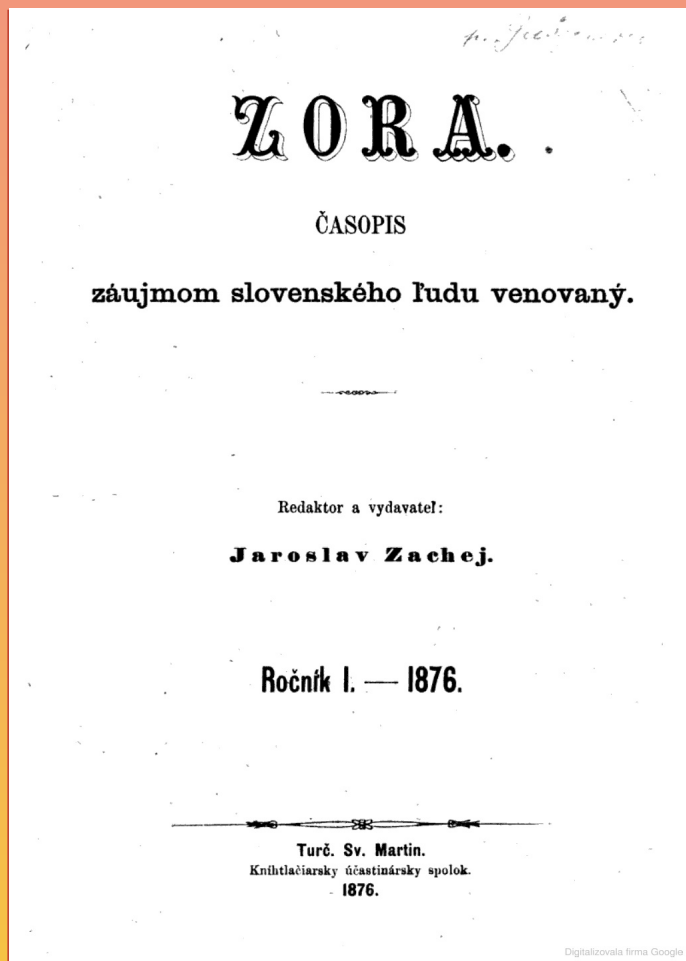
V auguste 1878 prišiel do Bukurešti, kde do jari 1880 viedol účtovné knihy a pokladnicu svojho švagra Gabriela Polonyho. V roku 1880 odchádza do Sofie a pracuje v obchode brata manželky Zuzany Jozefa Capka. Capko v roku 1892 odchádza späť do Turca. O rok neskôr sa v Martine zaslúžil o vznik prvého priemyselného pivovaru.

Po Capkovej smrti, firma obchodu Capko a Zachej sa zmenila na S. J. Zachej.

Ďalej uvádzame text tak, ako o Samuelovi Jaroslavovi Zachejovi napísal Ján Michalko v knihe Naši v Bulharsku (1936):

Zachej po svojom príchode do Sofie podal žiadosť do štátnej služby, ale vidiac už vtedy, v treťom roku po oslobodení, že národ bulharský je rozštiepaný na silné politické partie, nechcel sa tiež popartizáčiť. Ostal objektívnym pozorovateľom z ústrania, ale

I. ročník časopisu Zora z roku 1876

Zdroj:

https://books.google.sk/books/about/Zora.html?id=XXJmAAAACAAJ&redir_esc=y

zaumienil si oboznámiť Bulharov aj so Slovákmi. Prečo, najlepšie nám povedia jeho vlastné slová:

„Okrem Rusov o druhých Slavianoch - s nepatrnými výnimkami - sa vedelo veľmi málo. Keď som sa predstavil ako Slovák, tu aj ľudia vzdelaní, publicisti, spisovatelia zadivene pozerali na mňa, kde na božom svete je taký národ?“

Zachej veril, ako sa všeobecne verilo, že oslobodenie Bulharska je prvé veľké víťazstvo slavianskej myšlienky, že je to prvé ohnivo v reťazi postupnej slavianskej emancipácie z cudzieho útisku, a preto ho tým viac zabolelo, keď ešte nestačila dobre uschnúť krv osloboditeľov-Rusov a už sa stretol niekde s Bulharmi-rusofobmi.

Profesor Zachej sa stal predavačom plátna, uskromnil sa, pracoval, nakoľko mu nové povolanie dovoľovalo, aj literárne, nenáročne, nezištne. Ale na konci svojho života trpkosť si vyčítal:

„Oleum et operam perdidit.“

Nechtiac si uznať, že vykonal veľa aj takto a usadení Slováci v Bulharsku že môžu najviac jemu ďakovať, že dostali zem, že prvý počal prakticky a intenzívne pracovať na československo-bulharskej vzájomnosti.

Skromne žil, skromne pracoval, a preto ostal skoro zabudnutý.

So svojimi milými *Národnými novinami* nemohol sa Zachej rozlúčiť ani v Bulharsku. Stále dopisoval do nich a bolo by treba len zrátať, koľko článkov je podpísaných **„De profundis“** alebo **„Samoslav“**. Mnohé čísla nájdete ešte v jeho pozostalostiach. Prekladal práce najväčšieho bulharského básnika a spisovateľa Ivana Vazova a uverejňoval ich v Slovenských pohľadoch, roč. 1890, 1891, 1893, 1894. Roku 1902 vydala Akc. kníhtlačiarska spoločnosť v Turčianskom Sv. Martine jeho slovenský preklad románu Ivana Vazova: *„Pod jarmom“*.

Roku 1914 začal pracovať na podrobnom diele: *„Cestopisné a kultúrno-ekonomické črty z Bulharska“*, ktoré však pre chorobu „a vplyvom krušných udalostí“ musel trvale odložiť, ako píše:

"Ad kalendas graecas."

Okrem toho bol Zachej osvetove činný tiež v kruhoch bulharsko-sofijských. Písal veľa do bulharských novín a je jedným zo zakladateľov Slavianskej Besedy, ktorá vydala jeho prácu: *„Slovacite. Techno minalo i nastojašte“*. Založil tiež bulharský lovecký spolok, za čo dostal prvý lovecký lístok v Bulharsku. Dlhé roky bol nielen redaktorom, ale aj prispievateľom orgánu tejto organizácie „Lovca“.

Zachej si nepíše, že bol nazvaný **„slovenský konzul“** pre svoju starosť o Slovákov, ktorých často úradníci poslali k nemu, že on im veci vybaví. Pozdejšie tento titul „prešiel“ na ev. a. v. farára v Gornej Mitropoliji, Teodora Bálena.

Svojou skromnosťou, ale aj svojou prácou, ktorú Zachej považuje za „nepatrnú“, získal si priazeň všetkého sofijského obyvateľstva, ba aj samotného cisára Ferdinanda. Krátky výstrižok z nejakého bulharského časopisu najlepšie povie, čo konal Zachej pre Slovákov v Sofii. V preklade znie :

„Potom nasledovali reči, v ktorých vzali účasť po jednom členovi z každej slavianskej národnosti.“

Najkrajšie hovoril p. Zachej v mene Slovákov o zjednotení Slavianov, o ich minulosti a prítomnosti a o ich perspektíve do budúcnosti. Skončil hovoriac, že ich bratský bulharský národ nesmie spúšťať so zreteľa svoj program, t. j. splnenie svätoštefanskej zmluvy. Jeho reč bola natoľko oduševňujúca, že po jej skončení bol vyzdvihnutý v šume volania »nech žije; a nosený po sále«.

Aby som ešte lepšie dokumentoval, že Zachej bol naozaj veľkým a váženým Slovákom v Sofii, ktorý nám ostatným robil najlepšie meno, spomeniem jeho 70. ročné jubileum, ktoré slávil roku 1911. Všetky bulharské noviny píšu o ňom najvrelejšie, ale tiež *Národné noviny* v Turčianskom Sv. Martine, č. 40. zo 4. apríla a č. 41. zo 6. apríla 1911 sa o tomto jubileu milo zmieňujú. Doslovne píše spomenuté číslo 41.:

„Darmo chcel sa náš milý rodák S. J. Zachej prešmyknúť cez hranicu sedemdesiatky, bez huku a šuchu, darmo zakazoval rodine, aby sa nejako nezmienila o dni jeho narodenia. Zachej je v Sofii primilá, vážna a zaslúžená osoba, než by mu to taký čulý, vzdelaný a blahorodý národ, ako Bulhari, platili tupou netečnosťou, ako sa to stáva, žiaľ, inde a neďaleko. Nás arci tiež dátum prekvapilo.

Zachej bol už začiatkom 60. rokov pilný dopisovateľ *„Pešťbudínskych Vedomostí“*, v Budíne. Skrýval sa pod menom Jaroslava Ďumbierskeho. Neskôr v *Národných Novinách* podpisoval sa **-ský**, alebo **- -1**. V *Pešťbudínskych Vedomostiach*, ako riadny spolupracovník (1867-1869) podpisoval sa **Samoslav, Ď** a tiež **- -1**. Tak, ako v literatúre, skrýval sa S. Zachej vôbec v živote, nevytrčal sa, nenatískal, ale pracoval. No niekedy i fialku nájdú. Zachej, keď sa dozvedel, že ho ktosi vrazil do novín ako jubilanta, stratil sa včasné ráno z domu. Keď prišiel na obed, zvestovali mu, že boli uňho deputácie. Celý výbor *Slovanskej Besedy*, od mesta, minister výučby S. S. Bobčev, ako zástupca vlády, a iní. Okrem toho našiel si kartu, ktorá mu zvestovala, že o 1/23. hodine príde k nemu Dobrovič, náčelník cárskeho tajného kabinetu, naj dôvernejšia osoba cárova. A tak na punkt zahrmel pred domom Zacheja cársky koč, z ktorého vystúpil Dobrovič, za nim lokaj s ohromnou kyticou živých kvetov. Dobrovič s poželáním cárským oddal buket jubilantovi, v ktorom bola vlastnoručne písaná kartička:

17./30. marta 1911.

*So najsrdečnie
blagopoželania za
70ta godišnica na
Vašeto roždestvo. F.
(Cyrilicou).*

Potom vytiahol Dobrovič červené etui s rádom: **Oficiersky kríž rádu Sv. Alexandra IV. stupňa**. Zachejovi udelený rád je pre civila dosť neobyčajným vyznamenaním, udeľuje sa len vysoko zaslúženým úradníkom a dejateľom. Biely emailovaný kríž s nápisom:

S nami Bog, nad krížom je zlatá koruna.

Jubilantovi gratuloval v ten deň ešte i Ivan Vazov a predseda ministerstva Iv. E. Gešov. Gešov telegrafoval:

*Výtečnému Slavianovi, svojmu neúnavnému
spolupracovníkovi pri vystavení budovy Slavianskej
Besedy, prinášam i ja najsrdečnejšie svoje pozdravy
a blahopoželania. Iv. E. Gešov.*

Cárovi poďakoval Zachej nasledujúcim slovenským listom:

Vaše Veličenstvo, Pane a Pane Najmilostivejší !

*Vaše Veličenstvo ráčili Ste ma k mojim
sedemdesiatročným narodeninám Najmilostivejším
udelením Oficierskeho kríža Kráľovského Rádu Sv.
Alexandra, i krásnou rozkošnou kyticou z
utešených sviežich kvetín, a zvýš toho - čo ja a
moja Vášmu Veličenstvu najoddanejšia rodina ako
najdrahocenejšiu pamiatku stále a bedlive
opatrovať budeme - Najvyšším vlastnoručným
blahopoželáním tak neočakávane a nezaslúžene
vyznamenat'. Vaše Veličenstvo! K slzám pohnutý
nad toľkou milosťou a nezaslúženou Najvyššou
dobroprajnosťou ko mne človeku v každom ohľade*

**Oficiersky kríž svätého
Alexandra, založený v roku
1881 Alexandrom I.
Bulharským a udeľovaný
bulharským panovníkom za
zvláštne civilné či vojenské
služby štátu alebo za
statočnosť.**

Roku 1910 kongress slovanských novinárov bol v Sofii, a vtedy Svetozár Hurban, ako účastník kongressu, napísal zo svojich sofijských zkuseností: »V Sofii je Zachej osoba vysoko vážená a ctená... Čistota a bezúhonná jasnota charakteru, široké a hlboké známosti slovanského diela i občianskeho života, teoretické i praktické, na široko i hlboko erudovaný um, srdce citné a nežné, dobrota duše, neutuchajúca činnosť vo verejnom živote... postavily Zacheja vysoko v bulharskej spoločnosti... Čo som videl na vlastné oči, čo som zkusil a hmatel, bolo mi radostným svedectvom a dôkazom, bolo mi záduševnou radosťou, že u nás postavenia a chleba pozbavený učiteľ znievskeho gymnázia čestne, no môžem povedať skvelo predstavuje slovenský národ v Sofii a v celom Bulharsku. Známy so všetkými významnými ľuďmi bulharského národa od Sofie po Plovdiv... stojí na čele najkultúrnejšieho, spoločensky najvyššieho spolku bulharského: Slavianskej Besedy, no je členom a výborníkom temer všetkých sofijských spolkov. Id' s ním po ulici, všade klania sa mu každý, kto niečo znamená v kruhoch úradných i neúradných... klania sa mu nie ako vyššie postavenému na stupňoch úradníckych, ale ako človeku veľkých a čistých zásluh o znovuvzkriesený národný život v Bulharsku...«

Večná mu pamäť!

Národné noviny zo dňa 7. februára 1918, článok k úmrtiu Samuela Jaroslava Zacheja

skromnému a bez zvláštnych zásluh, nie som v stave čo ako slabého výrazu dať citom, naplňujúcim celú moju bytnosť, citom horúcej nekonečnej vďačnosti a najúprimnejšej nezlomnej oddanosti k Vášmu Veličenstvu. Nemôžem, než vysielat' vrúcne modlitby k nebesiam, aby Boh, darca všetkého dobrého, dal Vášmu Veličenstvu zdravia a ešte dlhého-dlhého, šťastného a slávneho panovania. Vašeho Veličenstva v najhlbšej pokore oddaný
S. J. Zachej.

V st. Sofii, dňa 30. marca 1911

My sa duševne tešíme nad poctou S. J. Zacheja a sme vďační Bulharom a ich cárovi, že si tak milo a slávne uctili nášho slovenského rodáka a okrem Sasinka najstaršieho a najvernejšieho spolupracovníka Národných Novín. Na Mnogaja i blagaja lieta!

Smrť majora Prokopa Popova, dcérinho muža, ktorého Zachej mal až dojemne rád, a ktorý padol roku 1913 v balkánskej vojne, zapríčinila jeho

chorobu, pre ktorú musel svoju prácu odložiť a snáď ešte viac ho zronilo rozpadnutie Ruska, ktorému toľko veril a odtiaľ čakal pomoc pre Slovákov. To uskorilo koniec jeho života a zomiera 4. februára 1918 v bratskej cudzine, nezazrúc slobodu svojho rodu, ktorú tak túžobne očakával. Iste zaslúžilý a spomenutia hodný sofijský "obchodník", ktorého čisté slovenské srdce mohlo cítiť asi, ako spievame:

Za tebou, vlast' drahá,
mrie duša boľavá
z ďaleka, z ďaleka:
Podaj mi útechy,
keď cudzie ma svety
zavrely, zastrely.

Tak rád bych šiel v rodnú chať svoju,
pomôcť v rabstve svojmu domovu,
lež marná nádej - v diaľke v tú dobu.

Plakal by som, jak dieťa malé,
z rúk materských silou vyrvané,
lež srdce zmiera, slzy niet,
na pleciach mi už siaha liet,
dušu mi trápi nepokoj,
a telo žiada, žiada - pokoj.

Takto napísal o Zachejovi učiteľ Ján Michalko v knihe *Naši v Bulharsku*.

Pamiatku na Samuela Jaroslava Zacheja môžeme nájsť vo forme pamätnej tabule na dome, v ktorom býval v Kláštore pod Znievom a v rodnej obci Bystrá, okr. Brezno.

V príspevku čerpáme z dostupných literárnych zdrojov:
Michalko, Ján. *Naši v Bulharsku*, 1936;
Seman, Ján. Slovenský konzul s oficierskym krížom sv. Alexandra;
Zelenák, Štefan. Ročenka Spolku Slovákov z Bulharska, 1993.

Iné literárne zdroje, ktoré opisujú život Samuela Jaroslava Zacheja z rôznych pohľadov sú:

Slavko Chudý – *Niektoré dokumenty o Samuelovi Zachejovi so zreteľom k Bulharsku*
Augustín Maťovčík a kolektív – *Slovenský biografický slovník* (od r. 833 do r. 1990)
Ján Koška – *Slovensko-bulharské literárne vzťahy (1826 – 1918) a Recepčia ako tvorba*
Juraj Vlček – *Z dejín slovensko-bulharských vzťahov do oslobodenia Bulharska r. 1878*
Katarína Sedláková a Vladimír Penčev – *Samuel Jaroslav Zachej „Slovaškijat konsul v Balgarija“*
Miloš Štilla – *Znievske gymnázium*

TRANOSCIOUS V ŽIVOTE DOLNOZEMSKÝCH SLOVÁKOV

Historici, ktorí písali o sťahovaní Slovákov na Dolnú zem, zhodovali sa v tom, že išla chudoba. Všetci vraj boli takí chudobní, že všetko svoje imanie na chrbte si niesli. Išli, pravdaže, za chlebom. Historici však zaznamenali aj to, že išli aj za svojou vierou, ktorú im v ich rodných krajoch nedopriali, či presnejšie – odopierali. Preto každá rodina niesla si so sebou nielen to svoje luteránske vierovyznanie, ale aj jeho oporné piliere – Tranoscius a niektorí aj Kralickú bibliu. Viacerí historici sa zhodli aj na tom, že to bolo evanjelické vierovyznanie a tie dve knihy, ktoré ako základné kamene podopierali vysťahovalecké

jestvovanie slovenských kolonistov na rozľahlej podunajsko-panónskej nížine, že sa tam doposiaľ ako Slováci udržali. O tých počiatkoch petrovská rodáčka pani profesorka Mária Myjavcová takto zauvažovala:

„Ubehlo už 250/300 rokov ako sa piesňou z Tranoscia Co Bůh činí, vše dobré jest – utešovali prví slovenskí osadníci, keď im pripadlo za údel opustiť rodné krby a v novom kraji začať si budovať nový domov. Bolo treba vládnuť zdolať už sám smútok za rodiskom, za tými, ktorí tam zostali. Ale predovšetkým bolo treba vedieť vyrovnať sa s novým prostredím a naučiť sa

prijímať ho ako súčasť vôle Božej – Svatá jest vůle Jeho – vyznávali naši predkovia veršami z Tranoscia“.

Tranoscius bol v evanjelických rodinách takou vzácnou knihou nielen preto, že sa z neho spievalo pri bohoslužbách. Z Tranoscia sa spievalo aj v rodinách pri rôznych príležitostiach. Žiadna významnejšia práca v gazdovstve, ako prvá jarňá oračka, žatva, mlatba alebo stavba domu sa nemohli začať bez toho, žeby sa nezaspievala pieseň – *S Bohem já chci začítí*. S touto piesňou zvykli v pondelok započat' nový týždeň. V ostatné dni obľúbenou bola pieseň:

Aj, již vychází slunečko// Chval
Pána // Hned zrána // Neb je tvá
ochrana// Má dušičko.

Tranoscius nebol iba spevníkom duchovných piesní, bol aj zbierkou modlitieb. Pohotovo sa dala nájsť **Modlitba w čas moru a nakažlivých nemocj**, nachádzali sa v ňom **Modlitby ranní a večerní na každý deň v týždni**, nechýbala ani **Modlitba w čas strašlivého hŕjmání**, ani **Úpěň we všelijakém kříži a soužení**. V Tranosciu si našli posmelenie **W čas drahoty**, ako aj **W čas wálečný** atď., atď.

Veľa sa popísalo o tom, aký bol Tranoscius na Dolnej zemi vzácnou a pre duchovné potreby slovenských kolonistov užitočnou knižkou. Lenže s Tranosciom sú späté aj niektoré menej známe alebo aj nezodpovedané otázky. Napríklad tá, či naozaj každá z tých 40 tisíc prevažne evanjelických rodín, ktoré sa v 18. a 19. storočí vysťahovali na Dolnú zem, mala možnosť zaobstarať si a odnášať so sebou aj Tranoscius. A tiež aj otázka, či sa Tranoscius nachádzal aj v batožine takých rodín, ktoré v tom čase nevedeli čítať a písať. Zo srbskej Vojvodiny máme svedectvo, že keď Petrovčania podpísovali osadnícku zmluvu so zemepánom Futockého panstva, siedmi slovenskí poverenci sa na tejto listine podpísali iba krížikmi, pretože zrejme nevedeli písať. V monografii o Selenči sa uvádza, že pri príchode slovenských kolonistov len asi polovica z nich vedela čítať a písať. To však neznamenalo, žeby sa negramotní cirkevníci nemohli zúčastňovať na bohoslužobnom speve. Praktizovalo sa to tak, že keď sa spievalo, kantor alebo

Tranoscius v spevnenej a dekoratívnej väzbe

predspevák najskôr prečítal jeden riadok z piesňového veršika a ostatní po ňom ten riadok odspievali. Takto sa tí negramotní naučili mnohé piesne naspamäť.

Keďže na Dolnej zemi zriaďovateľom slovenských škôl bola dlhý čas evanjelická cirkev, Tranoscius sa v nich využíval ako učebná pomôcka. Jednak preto, aby sa žiaci naučili čítať a písať tzv. gotické písmo, čiže švabach. A pravdaže, aby sa z neho naučili aj spievať tie hlavné piesne. Pavel Žihlavský zo

slovenskej obce Pivnica v Báčke uvádza, že on sa v škole naučil spievať okolo stovky nábožných piesní. Lenže nebolo to také jednoduché. Poukázal na to čabiansky učiteľ Michal Francisci keď napísal:

„Tento náš Tranoscius máme my nielen milovať, ale aj poznať. Čo spievame, to máme aj rozumieť. No, nie je to ľahká vec. Lebo v našom Tranosciuse nachádzajú sa slová, ktoré dobre nerozumieme, sú v ňom slová, ktoré chybné rozumieme a konečne nachádzajú sa v ňom aj

také slová, ktoré vôbec nerozumíme“.

Takže Michal Francisci z uvedených dôvodov v roku 1936 vydal pre žiakov príručku, ktorá vyšla pod názvom **Slovníček k 300 ročnému Tranosciusu**. O tom, aký to bol premyslený počin, svedčí rozpomienka básnika Paľa Bohuša z Báčskeho Petrovca na jeho žiacke časy:

„Pán rektor nás vtedy učili spievať pieseň **Aj**, nyní se den nachýlil a slunce zapadá..., ale my nevinní, akí sme boli, spievali sme – **Aj**, Nyní seďeu na chiži a slnko zahášau. Zdalo sa nám byť prirodzeným, že sa Nyní, ktorý chcel predvečerom ako sa patrí slnko zahasit, musel sa pritom vyštverať až na chyžu. Iste to bol akýsi šikovný chlap odkiaľsi z inej dediny a najskôr Šváb. Prečo by ináč mal také divné meno Nyní?“

Je teda zrejmé, že Tranoscius vstúpil do života dolnozemských Slovákov nielen svojim obsahom, ale aj svojim jazykom.

**Juraj Tranovský
(1592 - 1637)**

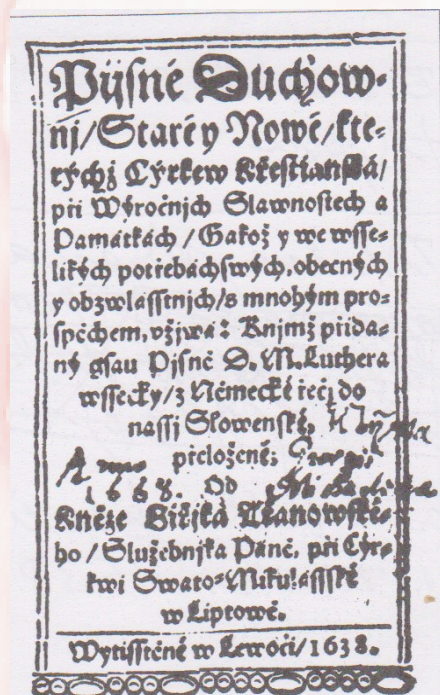
A tým bola biblická čeština. Pripomeňme si teda, že keď sa aj na Slovensku rozšírila reformácia Martina Luthera (1517), Slováci ešte nemali uzákonený vlastný spisovný jazyk. Avšak v tom čase už jestvoval slovenčine blízky český preklad **Písma svätého**, ktorý vyšiel na sklonku 16. storočia v moravskom mestečku Kralice. Takže jazyk Kralickej biblie bol ustanovený aj za bohoslužobnú a úradnú reč slovenských evanjelikov. Preto sa jazyk Kralickej biblie stal aj jazykom spevníka Juraja Tranovského, ktorého prvé vydanie vyšlo v Levoči v roku 1636. V tomto jazyku vychádzali aj mnohé ďalšie vydania Tranoscius. Takže v takejto podobe ho dolnozemskí Slováci používali až do polovice 20. storočia. Bolo prirodzené, že dlhodobým používaním Tranoscia sa jeho biblická čeština natrvalo udomácnila. Z bohoslužobných obradov a zo školských lavíc prenikla bibličina aj do rodinného a pospolitého života dolnozemských Slovákov. V

porovnaní s každodennou hovorovou slovenčinou sa bibličina Tranosciusova svojou starobylosťou a duchovnosťou pociťovala ako jazyk nevšedný a povznášajúci. Preto sa v ňom odriekali aj slávnostné príhovory a obradné reči starejších pri svadbách a pohreboch. Zaznamenávali sa v ňom významné rodinné udalosti aj texty na náhrobných pomníkoch. Mnohé jazykové prvky bibličiny prenikli do textov výročných a rodinných obyčají, do prísloví, pranostiek aj do zľudovených modlitieb. Bibličina Tranoscia a Kralickej biblie sa v prostredí Slovákov na Dolnej zemi slovakizovala. Stávala sa mäkkou a nadobúdala aj prízvuk slovenských dolnozemských nárečí. Viacerí slovenskí vzdelanci nazývali bibličinu Tranoscia biblickou slovenčinou alebo slovenskou rečou. Niektorými gramatickými a slovnými znakmi ju prezrádza aj modlitba, ktorú predniesol starejší v Nadlaku po skončení svadobného obeda:

Oče náš ze tvé milosti// Užili zme do sítosti// S tvích ocouských dobrodíní// budiž tebe chvála niíni// Amen.

Čo si zasluhuje osobitnú zmienku je, že nielenže Tranoscius poznačil viaceré stránky života dolnozemských Slovákov, ale že aj oni vtlačili viaceré znamienka do tejto neobyčajnej knihy. Už tým, že v rokoch 1923 – 1942 vyšli v Békešskej Čabe štyri dolnozemske vydania tohto kancionála. Aj s takýmto Predslovom:

W nassich dolnozemských ew. Cirkvách již dwesto let užívá v

**Titulná strana
Tranoscia**

V nedelnejšej izbe s Tranosciom (Z. Medvedová, 1948)

dome knihu túto lid nábožný a čerpal z studnice této wod živých silu k boji života. Táto kniha byla hlavním prostředkem wzdelanosti jeho a zajisté i pramenem pilnosti a wytrwanliwosti w nejtešších okolnostech zewnitřního života.

Už v pôvodnom vydaní Tranoscia (1636) zo 414 všetkých piesní 172 malo aj znotované nápevy. V Békešskej Čabe však vyšli dve publikácie pre žiakov slovenských škôl, v

ktorých boli uverejnené Čabianske nápevy Tranosciusa (1939). Ďalšou inováciou, ktorá sa zrodila z iniciatívy Čabänov, bolo spevňovanie knižnej väzby Tranoscia mosadznými plieškami. Hlavnou funkciou takýchto knihárskych doplnkov bolo predĺžiť životnosť spevníka, ktorý sa častým používaním rýchlo opotrebovával. Mosadzné pliešky boli zároveň aj pôsobivým dekoratívnym ozvláštnením Tranoscia.

Žiadané boli najmä vzory vysekávané kníhviazačskou dielňou Semenkárovcov, ktorí za týmto účelom vycestovávali do slovenských osád, aby tam mohli objednávatelom vyraziť na väzbu Tranoscia aj ich mená. To, pravdaže, zvyšovalo osobnostnú hrdosť a prestíž vlastníkov takéhoto Tranoscia.

Na Dolnej zemi nebolo zriedkavosťou, že Tranoscius mal každý dospelý člen rodiny. Dostávali ho ako dar pri

V Čabianskom chráme (1925)

konfirmácii alebo pri sobáši. S postupujúcim časom takéto spevníky nadobúdali punc rodinných kroník, keď do nich zaznamenávali významné rodinné udalosti. Ako napríklad v tomto z Nadlaku:

Roku pane 1825 som sa ozenyl
maw som tody 19 Rokow ag 2
mes pogaw som sy za manželku ga
Motyowszki Pal Spyssjak Gudit
ona tody mala 19 rok

1829 pan boch nam požehnal
edno dowča eržiku Tedy ket tem
welky snach bow

Tranoscius práve preto, že v živote dolnozemsých Slovákov

zohľadňoval širokú škálu ich duchovných a každodenných potrieb, bol vo veľkej vážnosti. Azda najvýstižnejšie svedectvo o tom napísal čabiansky ľudový básnik Ján Sekerka v básni *Na stole*:

Na stole obrusom prikrytom//
starý Tranoscius leží// Obrus
dávno mamovka tkaly// Ešte
vtedy, keď petnást liet maly//

A ty starý, obitý Tranoscius//
Pametaš toho apovku// Čo ťa s
takou láskou pod pazuchou
nosili// Čo cez toľké roky v
chráme Božom// Z teba sa vrúčne
modlili// Ó, koľko piesní z teba k
nebesám sa blížilo// Ó, koľko síz
sa s tebou hojilo// Keď niekto

nás na večnosť tu nechal// Ó,
koľko tých chvíľ radostných// Ó,
koľko smútkou žalostných// Si
prežila s nami, ty stará nehynúca
kniha//.

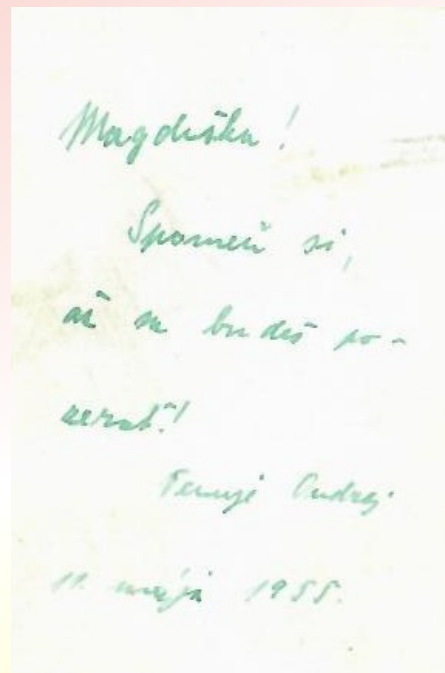
Pani riaditeľka Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku Tünde Tušková považuje Tranoscius za symbol a kultúrny kód dolnozemsých Slovákov. Svojim obsahom a poslaním takmer tri storočia zohrával významnú úlohu v posilňovaní ich súdržnosti, ako aj pri ich duchovnom a morálnom kultivovaní a slovenskom pretrvávaní.

- Ján Botík -

Navštívili sme Ondreja Šprocha Zaslúžilého člena Spolku

Narodil som sa 13. 9. 1933 v Gornej Mitropoliji ako jedináčik. Otec Ondrej Šproch sa narodil v roku 1899 v Nadlaku ako najstarší z piatich súrodencov a mama Mária Jančíková v roku 1903 asi už v Gornej Mitropoliji. Starí rodičia Šprochovci bývali v Gornej Mitropoliji a každú sobotu, nedeľu sme boli u nich na návšteve.

Vyberáme z albumu

Mama bola domáca a otec obchodoval a pomáhal Slovákom napríklad do Sofie vyvážať melóny, kupoval od nich hrozno a tiež ho vozil do Sofie. V lete počas žatvy mal mláťačku. Pri nej mu pomáhal aj Ďurica. V zime robil v cukrovare v Dolnej Mitropoliji.

Mal som štrnásť rokov, keď som odišiel na Slovensko. Presne 30. 11. na Ondreja som odchádzal a 6.12. na Mikuláša ma už čakal riaditeľ pedagogického gymnázia v Turčianskych Tepliciach. Cestoval som vlakom. Rodičia prišli až veľkým transportom v roku 1949.

Po skončení som dostal umiestenku do Hanušoviec nad Topľov. Tam som učil so Zuzkou Ďuricovo-Sochovou, ktorá bola moja učiteľka v Gornej Mitropoliji. Hrával som futbal, a dobre, a preto ma preložili do Giraltovec, kde som vydržal iba jeden rok. Písal som odtiaľ otcovi, že tam nechcem byť, že je to ďaleko a neviem si tam zvyknúť. Otec mi poradil, aby som napísal Mikulášovi do Prešova. Mal tam dobrú funkciu a vybavil mi, že ma z Giraltovec uvoľnili. Potom som učil a vychovával kuchárov a čašníkov v Bratislave.

V Hanušovciach som stretol svoju ženu. Ona bola vlastne mojou žiačkou. Keď som nastúpil učiť na strednú školu, akurát školu končila a bola prijatá na obchodnú akadémiu na štyri roky. Štyri roky sme teda čakali a potom sme sa zobrali, presne na Mateja 23. 2. 1957.

Prvé stretnutie sme mali v 1989. Mám najkrajšie spomienky na toto stretnutie. Najviac roboty mal asi Ďuro Ďuriš, ktorí zháňal všetky adresy. Trvalo mu to tri roky, ale dokázal to. V Spolku som potom pracoval tridsať rokov aj so ženou.

Nápad založiť Spolok bol Števa Zelenáka. Prišiel za mnou, keď som už robil v Steine. Zelenák, ja, Ďuro Ďuriš a Kocka, títo štyria sme prví zakladali Spolok a potom sme priberali ďalších a ďalších do Výboru.

Viac sa dozviete v dokrútkke,
ktorú pripravujeme do relácie Človečia tóna.
Ďakujeme Ondrejovi Šprochovi za rozhovor!

Spomíname na MUDr. Anku Vagovú členku zakladajúceho Výboru

Stretnutie krajanov v roku 2019.
Zľava Ondrej Šproch, Ján Botik, Štefan Zelenák, Martin
Mikuláš a Anna Vagová pri preberaní diplomov
Zaslúžilý člen.

Čo povedať o účinkovaní Anky Vagovej v našom Výbore Spolku Slovákov z Bulharska? Predovšetkým to, že bola vzorom v usilovnosti a skromnosti vo svojom prístupe v spolupráci Spolku. Milá a ochotná, usmievavá a nadšená. Mala vzdialených príbuzných v Argentíne, s ktorými si pravidelne dopisovala a vždy sa pochválila ako sa im darí, aké dosiahli úspechy a podobne. Mala záľubu v zostavovaní rodokmeňov a veľmi usilovne zháňala aj údaje, spomienky a udalosti vo väčších súvislostiach. Skrátka, zaujímala sa o spoločenský život. V kolektíve bola obľúbená. Na naše výročné spoločné stretnutia vždy priniesla domáce výrobky, ako boli tradičné koláče, réteše a pod. Keďže bola pôvodom lekárkou, vždy vedela pomôcť a poradiť.

Vždy budeme na ňu spomínať s láskou a úctou !

- M. Mikuláš -

Spomíname na Žofku Mahovskú členku zakladajúceho Výboru

**Zachytené z maminho
rozprávania v roku 2021**

Prvý písomný záznam o Mrenicovcoch pochádza z roku 1935, kedy 72-ročný Ondrej Mrenica a 62-ročný Ján Mrenica rozprávali slovenskému učiteľovi

Jánovi Michalkovi, ako sa prví Slováci dostali do Bulharska. Uvádzajú, že zo Slovenska (údajne pochádzali zo Zvolenskej Slatiny) prišli cez Maďarsko, Rumunsko (Nadlak) a Srbsko (Padina, Kovačica a Stará Pazova). Učitelia z Padiny rozprávali, že v Rusku je možnosť získať pôdu, a tak sa bratia Ondrej, Ján, a Martin Mrenicovci (môj praded) v roku 1880 rozhodli tam odísť. Na srbskej hranici ich však zastavila podunajská stráž, zobrala im doklady (údajne mali len dobytčie pasy) a nepustila ďalej. Ponúkli im pôdu v Srbsku v obci Božurná pri meste Niš. Tam sa

im nepáčilo, nemali tam dobré podmienky, ale vydržali tam štyri roky, teda do roku 1884. Tam sa dopočuli, že v Bulharsku ponúkajú za výhodných podmienok pôdu, a tak sa aj s ďalšími slovenskými rodinami vysťahovali na juh. Tam im prideliť pôdu v obci Mrtvica (teraz Podem).

Ja som sa narodila v Gornej Mitropoliji rodičom Michalovi Mrenicovi (1906) a Zuzane Vaňovej (1906). Rodičia sa brali veľmi mladí, obaja mali 19 rokov. Otec býval v Mrtvici a chodil za svojou sesternicou do Gornej Mitropolije. Tam stretol našu mamu. Veľmi ju chcel za ženu a

Rodičia Michal Mrenica a Zuzana Vaňová v roku 1927

Vaňovci boli proti tomu. Okrem mňa mali rodičia ešte brata Miša a Zuzku. Zuzka bola o 11 rokov staršia a stihla sa ešte v Bulharsku vydať za Samuela Klátika. Tri mesiace po jej svadbe nám zomrela mama na tuberkulózu. Pamätám si, že mama bola sama v izbe, aby nás nenakazila. Mohli sme ju vidieť len cez pootvorené dvere. V jedno ráno, bolo leto, prišla teta Vaňová a povedala: „*Deti moje,*

už ste sa zobudili? Vaša maminka zomrela.“ Pamätám si to dodnes.

Otec zostal s nami sám, ja som mala len sedem a Mišo štyri roky. Bolo ťažké pre otca zostať s dvomi malými deťmi, nevedel sa o nás postarať. Traduje sa, že teta Puškárová mu našla našu novú mamu Katarínu Klátikovou. Bola slobodná, a tak sa znova oženil. Mali sme ju radi, pekne sa o nás starala. Krásne nás obliekala, z maminých kašmírových sukní nám dala ušiť blúzky, kabátiky a nohavice. A keď sme niečo vyviedli a otec nás hrešil, vždy sa nás zastala. Keď otec zomrel, zostala v dome bývať s mojím bratom Mišom a on sa o ňu staral. Z otcovej smrti sa už celkom nespamätala a zomrela ako 61-ročná.

V Hornej Mitropoliji som chodila do slovenskej školy, nezabudnem na pani učiteľku Topol'skú.

Doma sme sa rozprávali po slovensky. Môžem povedať, že rozumiem po bulharsky, ale rozprávať sa hanbím.

Po II. svetovej vojne československá vláda povolala všetkých emigrantov, aby sa vrátili domov. A tak sa postupne

skoro celá dedina vysťahovala späť do rodnej zeme. Naša rodina odišla v roku 1947. Cestovali sme v prasacích vagónoch, tam sa aj varilo, spalo...všetko.

Pamätám si, že pani učiteľka Osuská išla s nami vlakom domov a v Parkane vyšla von z vlaku a povedala „...*deti moje chodte sa poumývať, lebo už sme doma.*“

Prišli sme do Mikulova, tam nás zadelovali do miest a my sme dostali umiestenku do Sudet. Boli tam nádherné domy aj s nábytkom po Nemcoch. V Sudetoch sa však otcovi nepáčilo, hoci sme dostali pekný dom a pôdu. Hovoril, že jeho deti prišli domov na Slovensko a nie do Čiech, to si dobre pamätám. A tak odišli za sestrou Zuzkou do Tekovských Lužian. A odtiaľ sme odišli na Moravu do Hevlína a neskôr do Šelpíc pri Trnave. To bola konečná a tam aj otec v roku 1964 zomrel.

V roku 1953 po odchode z gymnázia v Mikulove bývala nejaký čas v Bratislave u Jančíkovcov, ich syn sa narodil vo vlaku cestou z Bulharska.

Rok 1959 - uzavretie manželstva s Karolom Mahovským. Boli spolu 63 rokov. Otec ešte žije, bude mať 88 rokov.

**Zľava dole vlastná mama
Zuzana Vaňová, Žofka, brat Mišo,
otec Michal Mrenica.
Hore sestra Zuzka.
Rok 1944.**

**Dole zľava sestra Zuzka,
malá Žofka,
vlastná matka Zuzana Vaňová,
v strede otec Michal Mrenica
Rok 1939.**

**Domáce potreby Bratislava už ako
vedúca predajne. Rok 1978.**

Náš majetok, ktorý sme mali v Bulharsku sme predali a peniaze uložili do Československej banky. V roku 1950 bola mena peňazí a nám z toho nezostalo skoro nič. Viem, že otec kúpil za tie peniaze akurát sporák. Boli sme chudobní, ale hladom sme netrpeli, zabíjalo sa na celý rok. Keď sme bývali v Hevlíne, bol rok 1952, začala som chodiť do gymnázia v Mikulove. Tam som sa zoznámila so svojím manželom Karolom. Po roku sa naše cesty rozišli, lebo naši sa presťahovali do Šelpíc a to som nemohla dochádzať a na internát neboli peniaze“.

Tol'ko z maminho rozprávania...

V roku 1960 sa narodila dcéra Dagmar, bývali na ubytovni v Stupave. V roku 1962 dostali byt v Bratislave, kde bývali až do jej smrti. V roku 1970 sa narodila druhá dcéra Zuzana. Celý život pracovala v š. p. Domáce potreby, odkiaľ išla v roku 1994 do dôchodku. Mala dve vnučky, troch vnukov, troch pravnučkov.

Až do svojej smrti udržiavala kontakt so svojimi krajanmi z Bulharska, neustále spomínala na svoje detstvo v Gornej Mitropoliji. Jej posledná žijúca kamarátka a zároveň sesternica bola Erika Vaňová, vydatá Mošková. Často si volávali a chodili na kávičku k jazeru Štrkovec alebo na Kuchajdu.

**Zľava nevlastná mama
Katarína Klátiková, brat Mišo,
Žofka,
otec Michal Mrenica.
Rok 1945.**

**Súrodenci stále spolu, mali sa veľmi
radi. Všetci traja trpeli na diabetes
mellitus a aj na dôsledky tejto
choroby zomreli. Zuzka v r. 1995,
Mišo v r.2020 a Žofka v r. 2022.**

Univerzita tretieho veku na UK

- dcéra Dagmar -

Mala zočí ...

Ukážka reči Slovákov z Bulharska

Napísal učiteľ Tomáš Topolfský
Z knihy Naši v Bulharsku

- Čak, ste doma?! Grngovci! Eváá, pes vám je chytený?! - volala stará mať Mrngárová na vráta u Grngov. Keď zaveľa nikto nešiel, chytila kľučku a silno ňou zatrepala. Potom ešte niekoľko ráz zavolała na Evu a na gazdu Miša, búchala po vrátach a až za hodnú chvíľu bola počutá. Vyšla Marka Grngová.

- Čo je, stará mamouka? Pote nu, naši sa Plevne, andíka si išli pred chvíľou k mame. Báčí Paľo sa tandou, Ondroijšou do škole, lem báčí Ďuro sa vari konici.

- Psa nemáte?

- Máme, stará mamouka, máme, ale toho sa nemisíte báť, šteká lem tedy, ke mu na chvost stupíte. Čo sa moja mamouka už našomrali apoukovi, čo to takvo aj držia, ale apoukovi sa nedá dokázať. Vraj, „aký z toho bude ešte pes!“ - Pri tom išla ku dverciam k starej Mrngárke, ktorá práve urobila niekoľko krokov do dvora. Bola oblečená len tak „po sretýžňa“ v tmavých, dosť obšuchaných „geceliach“. Na hlave sa sivel starší, zafúľaný ručník, „hodzako“ uviazaný. „Leveška“ bola trochu novšia, ale zato na zadku špatne zapásaná. Pred sebou mala opásanú tmavo-modrú, z konôp utkanú „keteňu“, na nohách „štrimfle“ z pamoku a bola obutá v starých, trochu zamazaných papučiach.

- Dobrvo rano, či bude už dem? Ve máme od rana deľako.

- Dobrvo rano, stará mamouka, a ke chcete aj dem - usmiala sa Marka - šecko eno, a pote nu, stará mamouka.

- Ale ke si samá, čo aj pojdem? - Ta si sa vyspala, zdravá stála, ste dome ní chorí?

- Baš som sa aj nevyspala, gdo vie ako, lebo sme piekli na noc chlebíka. Ľa, lem čo som ho vybrala.

- Ukázala za dvere v pitvore, kde sedely na zemi veľké štyri chleby, s peknou, do hneďa upečenou a

vodou potretou ligotavou kôrou. Vôňa teplého chlebíka bola ďaleko, až do tretích susedov, roznesená. - A čo sa týka zdravia, - pokračovala Marka, - vďaka Bohu, ta sme zdraví. A vy sa ako pochváľite?

- So mňou je to baš ni najlepšie - odvetila Mrngárka. - Nemôžem spávať, zadúša ma kašeľ a v pleci štiepa. Tej noci ma tamnu vychytilo šklbania, že som myslela, že dokonám. Ale to už je tak so starými ľuďmi. Čo myslíš, Marka, šesdesiatka je už preč a tak šecko má svoj čas, šecko do času! Moj starý, pám Boch ho osláv, mi ždy vravel: „Starká moja, ty ma prežiješ, starká, ty budeš dlhšie žiť“ a tak sa aj stalo. Dva roky leží „na tom boku“ (ukázala k cintorínu) a mňa si lem Pán Boch neberú.

- Ale, stará mamouka, nestojme tu pitvore, pote ďalej.

Troška mám rozmetanvo, ale mi prepáčite, kcela som najprv kločke opatriť.

- Pri tom otvorila dvere na prednej izbe a prvá vchádzala do nej. Utrela svojou zásterou prach na dvoch stoličkách, trochu jednu potisla k starej Mrngárke a ponúkla:

- Sanite si.

- Hájde, sanem si, poviem ti voľačo, ale že by si sa nenazdala, Marka, že klebetím.

- Ale, stará mamouka, ja som vám tak ešte nevravela a tak sa nemáte čo aj teraz obávať, lem povecte!

- Sretou ma Števo Podlipských a vraví, ale to sa mi s ním stalo vo eno štyri vrche, vraví: „Stará mamouka, vy chodíte do Grngov?“ Ja mu na to: „Chodím, a čo by si rád?“ Vom mi zasek: „Ale čo by som, nič. Kcem vám lem povedať, že Marka Grngová je veľmi pekno d'jovča. Červená ako ružička, v pleciach vyrastená, no, aj nvožke nemá škaredie a pri tom taká štebotavá, ako hrlička.

Stará mamouka, pozdravte ju!" Hm, dodala stará Mrngárka, - čo na to povieš, Marka ?

Marka bola celá rozpálená, dívala sa do zeme a od hanby nemohla ani slovo prerieť. Po prvý krát počúvala takéto slová o sebe a, veru, keby jej to Števo vravel priamo do očí, tak by utiekla od hanby. Teraz starej Mrngárke len krátko odpovedala:

- Ale, stará mamouka, ja som ešte malá na také roboty !

- No, moja d'jouka, ty tomu nerozumieš. Števo by kceu za tebou chodiť, s tebou sa zhovárať, a povien ti lem toľko: ni si ty malá! Kelko máš rokou?

- Šesnác som zvršila desiatyho apríla.

- No tak, aká malá!? Ja ke som bola v tých rokách čo ty, už okolo nášho domu chlapci opskakúvali, večer vyhviskúvali. Ó joj, lem sa maj k veci, Števo je chlapec práve pre teba. Je z dobrého rodu. Podívaj sa lem, jeho otec akej vážnosti požíva v dedine a potom, Števo je jedináčik. Dobre ti tam bude.

- Stará mamouka, nechajte to ... ja som malá, ja sa nebudem vydávať.

- To každá tak vraví a potom ke ostane staršou d'joukou, tak mi príjde a celkom otvorene ma žiada, aby som jej išla narádzať, že by sa kcela vydať za toho, lebo onoho a ke je z toho nič, tak ma žiadajú nájsť bárs akýho, lem nak je muž.

- Stará mamouka, nahajte to . . . poviem mojej mame, že čo ste mi prišli neska vraveť.

- Ale, Bože uchovaj, to som ja, veru, preto k Vám neska neprišla ! A bola by som aj zabudla, že čo som prišla, dobre, že si mi pripomenula. Malý Ondro váš ma bou volať, že, vraj, ho báči Paľo poslau, nak vidím Micu.

- Mica je konici.

- Dobre, tak pome - odvetila Mrngárka.

V maštali bol Ďuro Grnga, ktorý práve pod kobyľu-Mícu podstielal čistú slamu.

- Dobrý dem, Ďurko - vraví Mrngárka. - Prišla som vidieť vašu Micu.

Pamodaj aj vám, stará mamouka a vítajte u nás!

- Ďakujem ! Nože no, poť so mňou, nak jej chytím hlavu.

- Tak je - vraví Mrngárka - má zočí. Pome teraz do kuchyni, nak si pripravím maštranciju.

V kuchyni vzala Mrngárka mističku, naliala do nej trochu teplej vody, potom vybrala zo sporáku štyri uhľíky, hodila ich na vodu a keď sa tieto zadusily a plávaly nad vodou, povedala: „, Tak je, má zočí!" Potom hodila do tej istej mističky aj tri kôrky, zamiešala drevkom, pohybujúc pri tom ústami, akoby nad mističkou niečo čarovala. Za chvíľu vraví:

- Tak, teraz možme tájsť. Veznite aj enu malú metličku, alebo ak nemáte, tak vytrhnite edom struk z metly a to úplne postačí.

V maštali Mrngárka vzala mističku i metličku do svojej ruky a povedala: „,Chojte šecí voka, lebo ináč nebude osožnvo!" Odišli.

Ale Ďurovi to preca vrtalo v hlave, čo to len Mrngárka bude robiť. Preto, keď stará mať zatvorila dvere, prišiel ku kľúčovej dierke a uprene sa díval dnu. Mrngárka, keď sa cítila v maštali samotnou, položila mističku na zem a učupila sa nad ňou, aby doliala trochu z vlastnej vody. Toto všetko znovu rozmiešala a metličkou fírkala po chorej kobyľke, strihajúcej pri tom ušami a neveriacej vlastným očiam, že v maštali „prší". Potom zbytok Mrngárka vyliala na Mícu, až sa táto zľakla a bezmála odtrhla.

Vošiel aj Ďuro.

- Ste už zvršili, stará mamouka ?

- Som. O enu hodinu saneš na Mícu, pojdeš na voľáky úhor alebo oračinu do poľa a keľavne ju poobhaniaš. Ale keľavne, to ti vravím, zatelkvo, kým sa dobre nezohreje. Potom dobehneš domou, utrieš ju a dobre zakryješ pokrôvcami. Nesmieš jej dať vody, lem suchieho sena! Za dva dni bude ako ryba!

O dva dni starý Grnga odvážal Micu na pažiť mŕtvu. Tam ju odral a zahrabal. Kožu skrútil do hrbky, položil do voza a povedal si:

- Eh, dám ju vyrobiť a budeme mať aspoň novie štveme. Sadnúť do voza, preklíňal toho, čo sa na jeho nebožkú Micu podíval: „,Do zránika, aj to misia byť čertovie oči, čo tak vedia statok prestreliť".

- Tomáš Topol'ský -

Magdaléna Plamenová Milková

Магдалена Пламенова Милкова

Аз съм Магдалена Пламенова Милкова. Родена съм в град Плевен, България на 26 април 2009 година! Моята майка се казва Росица, баща ми-Пламен, брат ми-Георги, баба ми-Теменужка, а дядо ми-Милко. Уча в Средно училище "Иван Вазов", като сега съм 7 клас. Хобито ми е да танцувам български народни танци. Осем години съм тренирала спортни танци, но вече от почти една година играя народни танци! Прабаба ми е от Словакия, родителите и също! Аз съм много щастлива, че имам корени в Словакия, защото вече разбрах, че словаците са добри хора, уважаващи и зачитащи традициите си. Прабаба ми Мария ме учи на словашки-песни, стихчета и думички, също и как да пиша и разговарям. По този начин мога да разговарям и да се запознавам с толкова добри хора-словаци. Така на един фестивал в моето село-Горна Митрополия се запознах с едно малко момиченце. Казва се Хеленка. Тя е момиченцето, което ми показва, че словаците са много добронамерени и дружелюбни хора. Бих искала да науча изцяло словашкия език, за да мога един ден да науча и децата си на словашки. Надявам се, че тази история, макар и кратка да е била интересна за хората!

Som Magdaléna Plamenová Milková. Narodila som sa v meste Plevén v Bulharsku 26. apríla 2009. Moja mama sa volá Rositsa, môj otec je Plamen, môj brat je Georgi, moja stará mama je Temenuzka a môj starý otec je Milko. Študujem na SOŠ "Ivana Vazova", som v 7. ročníku. Mojou záľubou je tancovanie bulharských ľudových tancov. Osem rokov som trénovala športové tance, no už takmer rok sa venujem ľudovým tancom. Moja prababka je zo Slovenska a moji rodičia tiež. Som veľmi rada, že mám korene na Slovensku, pretože viem, že Slováci sú dobrí ľudia, ľudia, ktorí si ctia svoje tradície. Moja prababka Mária ma naučila slovenský jazyk – piesne, básne, písať a rozprávať po slovensky. Takto môžem „chatovať“ a spoznávať takýchto dobrých Slovákov.

Tak som na festivale v mojej dedine Gorna Mitropolija stretla malé dievčatko. Volá sa Helenka. Je to dievčatko, ktoré mi ukázalo, že Slováci sú veľmi milí a priateľskí ľudia. Chcela by som sa naučiť celý slovenský jazyk, aby som raz mohla učiť po slovensky aj svoje deti. Dúfam, že tento môj príbeh, aj keď malý, bol pre vás čitateľov zaujímavý.

SEDLIAK A UHORKY

Bájka

Šiel raz chudobný človek do cudzej záhrady kradnúť uhorky. Priplazil sa k záhonu a premýšľa:

Keď si nazbieram za vrece uhoriek a predám ich, za peniaze si kúpim

sliepochku. Slietka mi naznáša vajíčka, vysedí a vyvedie veľa kuriatok.

Kuriatka odchovám, predám a kúpim svinku. Oprasí sa

svinka, budem mať prasiatka.

predám, kúpim kobytku. Ožrebi sa

mať žriebätá. Odchovám žriebätá a

peniaze si kúpim dom so

Nasadím si uhorky, ale kradnúť si

budem ich dobre strážiť. Najmem

posadím ich k uhorkám, a len z

Hej, vy, nože lepšie strážte!

Chudobný človek sa zamyslel, celkom zabudol, že je v

cudzej záhrade, a zakričal na plné hrdlo. Strážcovia ho začuli,

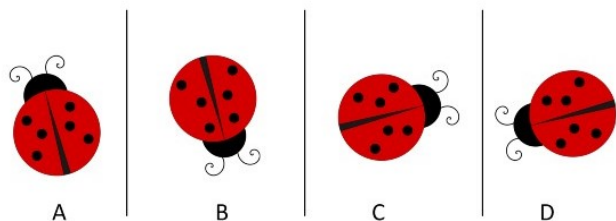
vyskočili, dobre mu naložili a bolo po gazdovaní.

Ilustrovala Helenka Koňariková

- Lev Nikolajevič Tolstoj -

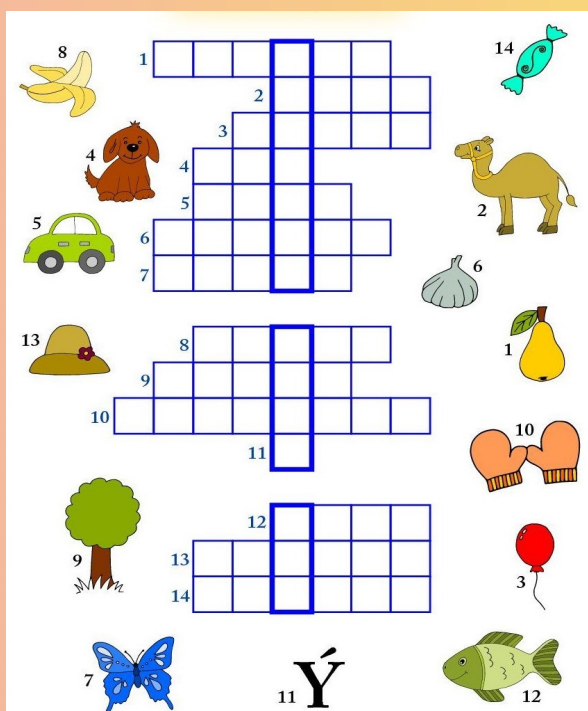
Ktorá lienka je iná?

Vypočítaj

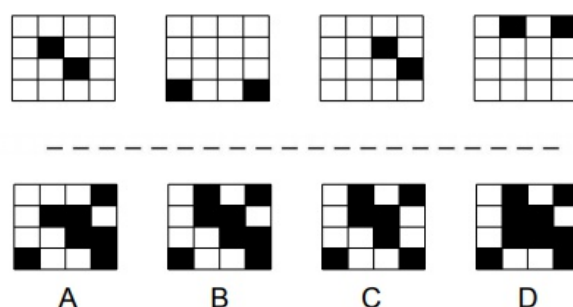

$$\begin{aligned} & \text{Orange flower} \times \text{Orange flower} \times \text{Orange flower} = 8 \\ & \text{Blue flower} \times \text{Blue flower} \times \text{Orange flower} = 18 \\ & \text{Yellow flower} \times \text{Blue flower} = 15 \\ & \text{Orange flower} + \text{Blue flower} \times \text{Yellow flower} = \end{aligned}$$

VYLUŠTI KRÍŽOVKU

Ak preložíme všetky štyri štvorce, ktorý obrázok nám vznikne?

Klub Nádej - надежда

"Práca členov Klubu je neúnavná."

Členky Klubu dôchodcov Nádej majú za sebou dlhú a neľahkú cestu pri budovaní svojho Klubu. Peňazí nebolo veľa, ale aj tak sa im podarilo vybudovať Klub do takej úrovne, akú má dnes. Keď človek niečo naozaj chce, tak to aj dosiahne.

Od jesene roku 1985, kedy bol Klub založený, prešlo veľa rokov plných práce a úsilia. Klub dôchodcov „Nadežda“ je splneným snom dôchodcov z obce Gorna Mitropolija. Zásahu na tom má aj Obecny úrad tejto obce. Vďaka dobrému vedeniu Klubu sa dokonca podarilo zvýšiť počet jeho členov.

"Je veľmi príjemné posediť si v tomto milom prostredí s priateľmi a pri malom občerstvení si poklebetiť."

na štátnej úrovni. Pracujeme aj s deťmi zo škôlky až po žiakov ôsmej triedy. Udržiavame kontakty aj s klubmi z iných dedín.

Nezabudnuteľné sú spomienky na stretnutie so Slováckmi či už v našej obci alebo v Bratislave. Spomienky nás vracajú vždy tam, na breh Dunaja, kde nás čakali priatelia aj známi, všetci so slzami v očiach hľadali medzi nami svojich priateľov z detstva.

V minulom období sme zorganizovali nejeden výlet na rôzne miesta, ktoré stojí za to vidieť. Usporiadali sme viaceré prednášky s renomovanými prednášateľmi na tému zdravotníctvo či história. Naš spevácky súbor „Nadežda“ sa zúčastňuje na mnohých spoločenských akciách a získal pritom niekoľko ocenení, dokonca aj

Sme plní nezabudnuteľných aj neopakovateľných pocitov radosti aj smútku pri spomienke na vás, priatelia naši.

Dovidenia!

- Nádej - надежда -

Pietna spomienka

Janko Bulík - významná osobnosť juhoslovanských Slovákov

Spolok Slovákov z Juhoslávie si každoročne pripomína osobnosť Janka Bulíka. Prinášame vám príhovor predsedu Dr. Samuela Jovankoviča pri pamätnej tabuli, umiestnenej v bratislavskej Petržalke na ulici Janka Bulíka.

Už od roku 1998, teda plných 25 rokov, sa stretávame tu, pri spomienkovej tabuli, uctiť si pamiatku na JUDr. Janka Bulíka, jedného z najvýznamnejších juhoslovanských Slovákov, demokrata, národovca a antifašistu.

Bol rodákom zo slovenskej vojvodinskej Kovačice, ale koncepciou politickou a kultúrnou osobnosťou, prekročil rámec slovenskej menšiny v Juhoslávii.

Janko Bulík sa narodil v Kovačici (Juhoslávia) dňa 1. 1. 1897.

Študoval na srbskom gymnáziu v Novom Sade, právo skončil v Belehrade a titul doktora právnych vied mu udelili v Záhrebe. Vynikal ako úspešný športovec v atletike: skok do diaľky a beh na 100 metrov. V týchto disciplínach sa stal majstrom Juhoslávie.

Do politického života vstúpil ako vysokoškolák. Roku 1918 sa stal jedným zo 62 Slovákov Vojvodiny, ktorí boli predstaviteľmi slovenskej menšiny na Veľkom národnom zhromaždení v Novom Sade, kde sa rozhodlo, že sa Vojvodina pripojí k Srbsku a do Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov. Stal sa jedným z piatich Slovákov, ktorí boli zvolení do Veľkej národnej rady,

vtedajšieho parlamentu Vojvodiny, pozostávajúcej z 50 členov.

Po ukončení štúdia vykonával advokátsku prax u významného advokáta, politického a kultúrneho dejateľa vojvodinských Slovákov, u Ľudovíta Mičátka v Novom Sade.

V roku 1929 na jeho podnet bol založený Poradný výbor Dunajského bánstva ako najvyšší politický a kultúrny orgán juhoslovanských Slovákov, koncentrovaných v uvedenom banstve. Na jeho podnet roku 1932 bola založená Matica slovenská v Juhoslávii so sídlom v Báčskom Petrovci.

JUDr. Janko Bulík sa stal jej predsedom.

Súbežne veľmi statočne pracoval aj v orgánoch slovenskej evanjelickej cirkvi a. v., v ktorej v rokoch 1933 - 1937 vykonával funkciu dozorca.

Roku 1935 sa vzdal funkcie predsedu Matice slovenskej v Juhoslávii a sa stal generálnym tajomníkom vojvodinskej združenej opozície, ktorá bojovala za lepšie hospodárske postavenie Vojvodiny v rámci Juhoslávie.

Začiatkom druhej svetovej vojny slovenskí a českí antifašisti odchádzali do západoeurópskych krajín cez Juhosláviu. JUDr. Janko Bulík finančne a

Predsedníctvo Matice slovenskej v Juhoslávii

Zdroj: <https://historylab.dennik.sk/druha-svetova-vojna/narodovca-jana-bulika-zavrazdili-nacisti/>

organizačne zabezpečoval ubytovanie, cestovné doklady, dopravné prostriedky a vôbec všetko to, čo bolo spojené s existenciou emigrantov.

Keď v apríli roku 1941 fašistické mocnosti na čele s Nemeckom zaútočili na Juhosláviu, bol mobilizovaný a zúčastnil sa v akciách obrany krajiny.

Po kapitulácii juhoslovanskej armády sa utiahol do Kovačice.

V okupovanej a rozdelenej Juhoslávii ďalej pokračoval v antifašistickej činnosti. Po zrade JUDr. Janko Bulík padol do rúk Gestapa. Vážnili ho v belehradskom väzení Glavnjača a v pražskej väznici Pečkárne, kde ho vypočúvali a mučili. Po odsúdení na jeseň roku 1941 ho transportovali do koncentračného tábora Mauthausen.

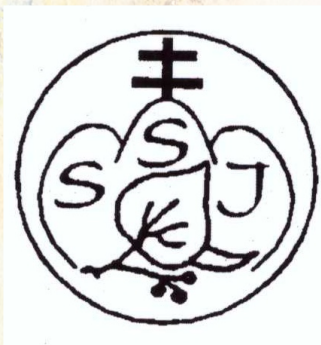
Začiatkom roku 1942 ešte žil. Vtedy už naplno pracovali krematóriá v táboch. Keď to uvidel, otvorene protestoval, že sa neuplatňujú stanoviská ženevskej konvencie o postavení väzňov. Vedenie koncentračného tábora reagovalo veľmi kruto. Vzhľadom na to, že vedeli, že Janko Bulík je významný športovec, nariadili preteky medzi ním a dvoma vycvičenými

psami. Tieto krvilačné dogy ho dobehli a dohrýzli. Dňa 30. januára 1942 Janka Bulíka ešte živého vniesli do krematória.

JUDr. Janko Bulík za svoje zásluhy dostal rad vyznamenaní - roku 1934 Rad juhoslovanskej koruny IV. stupňa, roku 1939 Československý vojnový kríž a dve vyznamenania mu udelili in memoriam: Rad SNP a Rad T.G. Masaryka.

V Bratislave 30. januára 2023

- PhDr. Samuel Jovankovič -
Predseda Spolku Slovákov z Juhoslávie

ŠOPSKÝ ŠALÁT

Ďakujeme Miglene Palanskej za skvelý tip.

Prísady

slaný tvrdý syr (sirene)
paradajky
červená paprika
uhorka
cibuľa

Postup

1. Nakrájame si červenú papriku a paradajky (obrázok 1 a 2). Paprika môže byť aj pečená.
2. Ošúpeme a nakrájame uhorku (obrázok 3).
3. Na kocky alebo kolieska nakrájame bielu cibuľu (obrázok 4).
4. Takto pripravenú nakrájanú zeleninu zmiešame v miske a preložíme na tanier (obrázok 5 a 6). Zelenina sa môže pokvapkať olivovým olejom.
5. Nastrúhame tvrdý syr. Môžeme dochutiť soľou (obrázok 7 a 8).

Dobrá chuť!

Vedeli ste že:

Šopský šalát bol vytvorený ako jeden z receptov bulharskej štátnej turistickej agentúry v roku 1955? Farby zeleniny sú zvolené podľa farieb bulharskej štátnej vlajky. Pomenovaný je podľa západobulharského etnografického regiónu Šopi a nastrúhaný syr má pripomínať biele klobúky typické pre túto oblasť.

Zdroj obrázkov: nalytics.google.com/analytics/web/?authuser=1#/realtime/rt-

OBRÁZOK 1

OBRÁZOK 2

OBRÁZOK 3

OBRÁZOK 4

OBRÁZOK 5

OBRÁZOK 6

OBRÁZOK 7

OBRÁZOK 8

Spolok Slovákov z Bulharska vyhlasuje

IV.ročník literárnej súťaže „Dolnozemske zlaté pero“

Poslanie súťaže

Poslaním súťaže je podporiť literárnu tvorbu Slovákov žijúcich na Dolnej zemi s cieľom inšpirovať a prezentovať mladú generáciu v literárnej tvorbe v materinskom jazyku, možnosťou rozvíjať svoj talent a prostredníctvom literárnych časopisov uverejniť svoju tvorbu na Slovensku. Súťaž podporuje časopis Dotyky (časopis pre mladú literatúru a umenie), Literárny týždenník (dvojtyždenník Spolku slovenských spisovateľov) a časopis Fajauka (časopis Spolku Slovákov z Bulharska). Súťaž bude prebiehať elektronickou formou, výstupom bude zborník v elektronickej podobe.

Propozície literárnej súťaže

Súťaž je určená Slovákom, ktorí žijú na Dolnej zemi (Slováci z Bulharska, Slováci z Rumunska, Slováci z Juhoslávie, Slováci z Maďarska) a tvoria v slovenskom jazyku a Slovákom, ktorí žijú na území Slovenska a majú pôvod na Dolnej zemi.

Uzávierka súťaže

1. 5. 2023. Práce zaslané po tomto termíne nebudú do súťaže zaradené a po súhlase autora môžu byť zaradené do ďalšieho ročníka súťaže.

Podmienky súťaže

1. Súťažné práce musia byť pôvodné, doteraz nepublikované a nesmú byť zaslané do iných súťaží a musia byť napísané v slovenskom jazyku.

2. Práce musia byť označené a musia obsahovať:

- názov práce, meno autora, bydlisko - adresa, krajina, vek, kontaktné údaje
- práce v úprave: Times New Roman; veľkosť 12; riadkovanie 1,5
- v prípade účastníkov zo Slovenska treba uviesť pôvod a vzťah k Slovákom z Dolnej zeme
- súhlas so spracovaním osobných údajov

3. Práce je potrebné zaslať emailom: **zlatepero.ssb@gmail.com**

4. Maximálny rozsah prác:

Poézia: 3 - 5 básní

Próza: 1 – 2 práce, maximálne 5 strán formátu A4

5. Výsledky súťaže oznámi vyhlasovateľ súťaže po vyhodnotení na webových stránkach www.ssb.sk. Víťazi budú upovedomení o výsledkoch a bude im

poštou zaslaný diplom. Ocenené práce vyjdú v elektronickom zborníku, ktorý bude zverejnený na webstránke. Vybrané texty uverejní časopis Dotyky a časopis Fajauka. Organizátor si vyhradzuje právo redakčnej úpravy publikovaných textov po konzultácii s autorom.

Kategórie

POÉZIA

I. Kategória: základné školy

II. Kategória: gymnázia a ostatné stredné školy

III. Kategória: dospelí

PRÓZA

I. Kategória: základné školy

II. Kategória: gymnázia a ostatné stredné školy

III. Kategória: dospelí

Súťažné práce hodnotí odborná porota zložená zo spisovateľov pôsobiacich na Dolnej zemi a na Slovensku.

Porota si vyhradzuje právo neudelieť niektorú z cien.

Vyhlásenie výsledkov

5. júl - Deň zahraničných Slovákov

SPOLOK SLOVÁKOV Z BULHARSKA

Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava

tel.: +421 907 772 130

email: spolokssb@gmail.com

web: www.ssb.sk

PRIHLÁŠKA

za člena

Spolku Slovákov z Bulharska

Meno a priezvisko (titul):

Dátum narodenia:

Adresa trvalého bydliska:

Kontakt (telefón, mobil, email, facebook):

Zamestnanie (nepovinný údaj):

Pôvod- z ktorej rodiny a dediny v Bulharsku pochádzajú predkovia:

Prihlasujem sa týmto za člena Spolku Slovákov z Bulharska a vyjadrujem súhlas s odvádzaním členského príspevku.

Dátum:

Podpis:

